

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**Zahraníční obchod – případová studie agrárního sektoru
České republiky a Spolkové republiky Německo**

Bc. Vítězslav Menc

© 2019 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Vítězslav Menc

Podnikání a administrativa

Název práce

Zahraníční obchod – případová studie agrárního sektoru České republiky a Spolkové republiky Německo

Název anglicky

Foreign trade – case study of the agrarian sector of the Czech Republic and the Germany

---

Cíle práce

Cílem diplomové práce je provést případovou studii vzájemných hospodářských vztahů mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo (zejména od vstupu ČR do EU) v oblasti agrárního sektoru, posoudit konkurenceschopnost českého zahraničního obchodu a možnosti dalšího vývoje.

Metodika

Práce je zpracována na základě získaných informací z literatury a konzultací. Je provedena explance souvislostí ovlivňující vzájemné hospodářské vztahy a případová studie je zpracována za pomoci komparativních a deskriptivních metod zkoumání.

Doporučený rozsah práce

60-70

Klíčová slova

Zahraniční obchod, obrat, export, agrární sektor, import, obchodní bilance

---

Doporučené zdroje informací

JIRGES, T. – PLCHOVÁ, B.: Zahraniční obchod a národní ekonomika, 1. vyd., VŠE 1996, Praha, 165 s. ISBN 80-707-9967-6

KUBIŠTA, V. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-191-5.

SATO, A. – MACHKOVÁ, H. – ČERNOHLÁVKOVÁ, E. *Mezinárodní obchodní operace*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1590-2.

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Mansoor Maitah, Ph.D. et Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 11. 3. 2019

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 3. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 20. 03. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zahraniční obchod – případová studie agrárního sektoru České republiky a Spolkové republiky Německo" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 20. 3. 2019

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu doc. Ing. Mansooru Maitahovi, Ph.D. et Ph.D. za cenné odborné rady a informace.

Zahraniční obchod – případová studie agrárního sektoru České republiky a Spolkové republiky Německo

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá případovou studií vzájemné hospodářské spolupráce mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo v oblasti agrárního sektoru. V práci je teoretické přiblížení základní problematiky týkající se zahraničního obchodu, jeho vývoj, teorie, obecné funkce a specifika, která přeshraniční obchod přináší. Práce sleduje dynamiku vývoje vzájemné obchodní spolupráce, věnuje pozornost vývoji objemové a komoditní struktury a velká pozornost patří zjištění konkurenceschopnosti jednotlivých komodit ve vybrané oblasti a její proměně zejména v období 2012 až 2017. Z diplomové práce vyplývá, jak významným partnerem Spolková republika Německo pro Českou republiku v oblasti zemědělství je a jaké výhody a nevýhody vzájemná obchodní spolupráce v oblasti zemědělství přináší.

Klíčová slova: Zahraniční obchod, agrární sektor, obrat, export, import, obchodní bilance, ČR, SRN

Foreign trade – case study of the agrarian sector of the Czech Republic and the Germany

Abstract

The diploma thesis deals with the case study of the mutual economic cooperation between the Czech Republic and the Germany in the agrarian sector. The thesis in the first part is a theoretical approximation of the basic issues related to foreign trade, its development, theory, general functions and specificities that cross-border trade brings. The thesis follows the dynamics of the development of mutual business cooperation, pays attention to the development of the volume and commodity structure and a great attention is paid to the competitiveness of individual commodities in the selected field and its transformation especially in the period 2012 to 2017. The diploma thesis shows how important the Germany is for the Czech Republic in the field of agriculture and what are advantages and disadvantages of mutual business cooperation in the field of agriculture.

Keywords: Foreign trade, agrarian sector, turnover, export, import, trade balance, CZ, DE

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika.....	13
3 Zahraníční obchod	15
3.1 Vymezení světové ekonomiky	15
4 Vývoj světového obchodu	16
5 Teorie zahraničního obchodu.....	19
5.1 Vznik teorie mezinárodního obchodu	19
5.2 Klasická teorie mezinárodního obchodu	20
5.3 Neoklasická teorie mezinárodního obchodu	21
5.4 Standardní teorie mezinárodního obchodu.....	22
6 Obecné funkce zahraničního obchodu	23
6.1 Transformační funkce	23
6.2 Zahraníční obchod jako faktor ekonomického růstu.....	25
6.2.1 Rozdíly v absolutních nákladech	26
6.2.2 Rozdíly ve vybavenosti výrobními faktory.....	27
6.2.3 Rozdíly v úrovni vědecko-technického pokroku	28
6.2.3.1 Technologická mezera.....	28
6.2.3.2 Teorie výrobního cyklu (životního cyklus výrobku)	28
6.2.4 Rozdíly v „lidském kapitálu“	29
6.3 Zahraníční obchod jako faktor zaostávání domácí ekonomiky.....	30
6.3.1 Protekcionistické teorie.....	30
7 Mezinárodní prostředí a jeho vliv na mezinárodní podnikání	32
7.1 Politické a právní prostředí	32
7.2 Ekonomické prostředí	32
7.3 Sociální a kulturní prostředí	33
7.4 Technologické prostředí.....	33
7.5 Rizika mezinárodního podnikání a možnost jejich omezení.....	34
8 Dynamika a struktura vzájemného obchodu ČR se SRN	35
8.1 Vývoj objemové struktury vzájemného obchodu ČR se SRN	35
8.2 Vývoj komoditní struktury vzájemného obchodu ČR se SRN	36
8.2.1 Řetězové indexy tempa růstu vývozu a dovozu mezi ČR a SRN.....	38

9 Agrární zahraniční obchod ČR.....	39
9.1 Agrární zahraniční obchod ČR se SRN.....	40
9.1.1 Podíl agrárního sektoru na celkovém vývozu ČR do SRN.....	40
9.1.2 Podíl agrárního sektoru na celkovém dovozu ČR ze SRN	41
9.2 Agrární komoditní struktura obchodu mezi ČR a SRN a její hodnocení.....	41
9.3 Komparativní výhody–Balassův index (BI).....	45
9.3.1 Komparativní výhody ČR se SRN v období 2012–2017.....	45
9.3.2 Komparativní nevýhody ČR se SRN v období 2012–2017	47
9.3.3 Vývoj agrárního sektoru ČR se SRN od 2012 až 2017	49
9.4 Lafayův index.....	50
9.4.1 Agrární komodity ČR s komparativní výhodou v období 2012–2017	51
9.4.2 Agrární komodity ČR bez komparativní výhody v období 2012–2017 ...	52
10 Závěr.....	54
11 Seznam použitých zdrojů	57
12 Přílohy	60

Seznam tabulek

Tabulka 1	Vývoj světového obchodu (v mld. USD).....	16
Tabulka 2	Vývoj teritoriální struktury světového exportu (v %).....	18
Tabulka 3	Vývoj zahraničního obchodu ČR se SRN v letech 2011–2017 v mld. eur....	35
Tabulka 4	Podíl obchodu se SRN na celkovém zahraničním obchodu ČR v %.....	35
Tabulka 5	Komoditní struktura vývozu ČR do SRN (v mil. Kč), nomenklatura SITC..	37
Tabulka 6	Komoditní struktura dovozu ČR ze SRN (v mil. Kč), nomenklatura SITC ..	37
Tabulka 7	Tempo růstu vývozu a dovozu za období 2011–2017	38
Tabulka 8	Podíl agrárního sektoru na celkovém vývozu ČR do SRN.....	40
Tabulka 9	Podíl agrárního sektoru na celkovém dovozu ČR ze SRN	41
Tabulka 10	Nejvíce exportované agrární komodity z ČR do SRN (mil. Kč)	42
Tabulka 11	Nejvíce importované agrární komodity z ČR do SRN (mil. Kč).....	44
Tabulka 12	Vývoj komparativní výhody u agrárních komodit ČR ve vztahu k SRN v období 2012-2017	46
Tabulka 13	Vývoj komparativní nevýhody u agrárních komodit v období 2012–2017 ...	48
Tabulka 14	Lafayův index agrárních komodit s komparativní výhodou	52
Tabulka 15	Lafayův index agrárních komodit s komparativní nevýhodou	53

Seznam grafů

Graf 1	Znázornění životního cyklu produktů	29
Graf 2	Komparativní výhody ČR u vybraných agrárních tříd v období 2012–2017.....	47
Graf 3	Komparativní nevýhody ČR u vybraných agrárních tříd v období 2012–2017....	49
Graf 4	Komparativní nevýhoda agrárního sektoru ČR se SRN v období 2012–2017	50

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
SRN	Spolková republika Německo
WTO	World Trade Organization
AZO	Agrární zahraniční obchod
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
SITC	Standard International Trade Classification
EU	Evropská unie
OSN	Organizace spojených národů
BI	Balassův index
MMF	Mezinárodní měnový fond
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade

1 Úvod

Důležitost zahraničního obchodu pro ekonomiku naší země je nezpochybnitelná. Česká republika je malá ekonomika uprostřed Evropské unie a její otevřenost je žádoucí podmínkou dlouhodobého a udržitelného hospodářského růstu. Z pohledu intenzity obchodních vztahů je pro nás nejdůležitějším partnerem Evropská unie a úspěšnost na evropských trzích silně ovlivňuje růst české ekonomiky.

Územní struktura českého agrárního obchodu je extrémně koncentrovaná, a to především na sousedící země. Zmíněnou extrémní koncentraci lze do jisté míry považovat za výhodu z hlediska transakčních a marketingových nákladů, avšak taková koncentrace přináší i velké hrozby pro stabilitu agrárního obchodu jako celku. Obecně může být český agrární zahraniční obchod ohrožen vnějšími i vnitřními ekonomickými a neekonomickými faktory. Jedna z hrozeb může být i globální krize, avšak rok 2009 ukázal, že zemědělství bylo sektorem, který byl touto krizí postižen relativně nejméně. Tuzemský trh má obrovské štěstí, že se za hranicemi nachází bohatý a spolehlivý obchodní partner, jakým je Německo. Dynamika a struktura vzájemného obchodu je jedním ze stěžejních faktorů ovlivňujících nejenom agrární sektor České republiky, ale i celou českou ekonomiku.

Úvodní kapitoly diplomové práce jsou věnovány teoretickému přiblížení. Jsou zde shrnuty důležité charakteristiky, které jsou pro fungování mezinárodních vztahů klíčové. Dále se práce zabývá obecnými funkcemi mezinárodního obchodu, typickými specifiky zahraničního obchodu a jeho významem.

Druhá část se zabývá případovou studií konkrétní oblasti. Vzájemné hospodářské vztahy jsou rozsáhlé a jejich problematika velmi obsáhlá, proto se případová studie věnuje výhradně agrárním vzájemným hospodářským vztahům. Zahraniční obchod v této oblasti obnáší celou řadu jednotlivých činností, které je zapotřebí spravovat a koordinovat. Jedná se o podpory, rozvoje bilaterálních vztahů, rozvoj podmínek a sledování jejich dodržování. Analýza v této práci vychází z teorie komparativních výhod, která vysvětluje mezinárodní zbožové toky. Praktická část obsahuje konkrétní metody, které odhalují komparativní výhody či nevýhody pro jednotlivé komodity agrárního sektoru ve vztahu ke Spolkové republice Německo. V práci je okrajově sledován i objemový a komoditní vývoj celkové vzájemné spolupráce, z čehož vyplývá, jak významným partnerem Spolková republika Německo pro Českou republiku bezesporu je.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je provést případovou studii českého agrárního obchodu ve vztahu ke klíčovému obchodnímu partnerovi Spolkové republiky Německo. Práce se zabývá změnami v oblasti objemu a komoditní struktury realizovaného obchodu, které nastaly v období 2012-2017. Je provedena identifikace konkurenceschopnosti jednotlivých zemědělských komodit i celého českého agrárního sektoru ve vztahu k Spolkové republice Německo. Dílčím cílem je odhalit výši přidané hodnoty importovaných a exportovaných zemědělských komodit mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo.

Práce by měla přispět k hlubšímu porozumění současné ekonomické situace v oblasti agrárního sektoru mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo a jejímu vývoji v čase. Aktuální situace a dynamika ekonomické spolupráce jsou zásadními informacemi pro tvůrce hospodářské politiky a stejně tak i pro zahraniční investory.

2.2 Metodika

Teoretická část diplomové práce vychází z odborných konzultací a ze studia odborných literárních zdrojů určených k tématu. Na základě získaných informací je zpracována explanace souvislostí ovlivňující vzájemné hospodářské vztahy. Nezbytnými podklady jsou data získaná prostřednictvím elektronických informací z internetu, zejména z Českého statistického úřadu, Ministerstva průmyslu a obchodu a z Oficiálního portálu pro podnikání a export.

V práci jsou za agrární zboží považovány položky celního sazebníku kapitol 01 až 24 Kombinované nomenklatury Evropské unie. V části práce je využito i členění SITC. Pro členění jednotlivých agrárních položek podle míry přidané hodnoty je použito nomenklaturní třídění Regmi, které se vztahuje pouze na agrární zboží vymezené v celním sazebníku. Přehled třídění nezpracovaných a zpracovaných výrobků se nachází v příloze.

Případová studie je zpracována na základě užití mezinárodních komparativních metod, pro jejichž výpočet byla použita data ze statistické divize OSN. Pro posouzení míry specializace a komparativní výhody či nevýhody, u jednotlivých agrárních komodit České republiky ve vztahu k Spolkové republice Německo, byl použit Balassův index (BI),

označován také jako RCA (Revealed Comparative Advantage). Stupeň míry specializace určuje následující vzorec:

$$RCA_i = \frac{x_i/X}{\Sigma x_i/\Sigma X}$$

Aby práce posoudila co nejlépe míru specializace u zvolených skupin výrobků a komparativní výhody ve vývozu České republiky, byl v práci použit také Lafayův index, který sleduje komparativní výhodu vzhledem k celkové struktuře obchodu dané země. Vzorec pro výpočet Lafayova indexu je:

$$LFI_{(c,i)} = 10000 * \left(\frac{x_{c,i} - m_{c,i}}{x_{c,i} + m_{c,i}} - \frac{\Sigma_i (x_{c,i} - m_{c,i})}{\Sigma_i (x_{c,i} + m_{c,i})} \right) * \frac{x_{c,i} + m_{c,i}}{\Sigma_i (x_{c,i} + m_{c,i})}$$

3 Zahraniční obchod

Historie státu či jeho politickoekonomického uspořádání je stejně dlouhá jako historie mezinárodní ekonomické spolupráce. Zahraniční obchod je historicky nejvýznamnější součástí vnějších ekonomických vztahů. Čím vyspělejší ekonomika země, tím je její spektrum vnějších ekonomických vztahů pestřejší.

Světové události a její dopady na světovou ekonomiku potvrzují silnou závislost České republiky na vnějších ekonomických vztazích, jejichž podíl na hrubém domácím produktu patří k nejvyšším v Evropské unii. V současné době se přesvědčujeme každý den, jak je ekonomika naší země závislá a citlivá na veškeré změny poptávky a nabídky na světových trzích. (Svatoš, 2009)

3.1 Vymezení světové ekonomiky

Světové hospodářství je jednotný sociální organismus, kde se nachází ekonomiky jednotlivých států. Národní ekonomiky jsou v rozdílné míře integrovány prostřednictvím mezinárodních ekonomických vztahů a mezinárodní dělby práce.

Základními kameny tohoto organismu jsou tedy různě velké a různě vyspělé národní ekonomiky. Tyto ekonomiky propojují navzájem ekonomické vztahy, což jsou toky zboží a služeb, výrobních faktorů (práce, kapitálu) a peněz.

I přesto, že existují silné migrační tendence, světový trh pracovních sil neexistuje. Mobilita práce je mnohem nižší než mobilita peněz, zboží nebo kapitálu. Mobilita práce má navíc i jiné než ekonomické příčiny a pro vysílající a přijímající země je nutné se tímto problémem zabývat.

Speciálním fenoménem dnešní doby, který souvisí s mobilitou pracovních sil, ale i mobilitou zboží, je pohyb vědeckotechnických informací. Tyto informace hrají zásadní roli v procesu ekonomického růstu a záleží na schopnosti každé země, jak je schopna tyto informace produkovat, nebo je alespoň aplikovat, popřípadě jen akceptovat (případně neakceptovat). (Lebiedzik, 2007)

4 Vývoj světového obchodu

Světový obchod je nepochybně spjat s fenomény „globalizace“ a „internacionalizace“. Obojí představuje vzájemnou spolupráci a závislost jednotlivých ekonomik světa a nepopíratelně to znamená vzrůstající význam mezinárodních ekonomických vztahů. Od druhé poloviny čtyřicátých let 20. století se objem světového obchodu neustále zvyšuje. Konec druhé světové války nastartoval proces mezinárodní integrace, která vede k postupné specializaci jednotlivých zemí založené na globální dělbě práce a dostupnosti jednotlivých faktorů.

Mezinárodní obchod (export) roste dlouhodobě rychleji než světová produkce. Průměrné meziroční tempo růstu světového exportu v letech 1870–1913 převyšovalo tempo růstu světové produkce o 1,3 %, v letech 1950–2005 tempo růstu exportu převyšovalo tempo růstu produkce přibližně o 2,45 %. (Svatoš, 2009)

Tabulka 1 Vývoj světového obchodu (v mld. USD)

	2008	2009	2010	2011	2012
Export	16 154,57	12 558,09	15 306,98	18 334,1	18 501,96

	2013	2014	2015	2016	2017
Export	18 954,5	18 970,34	16 524,68	16 032,34	17 707,43

Zdroj: Vlastní zpracování na základě získaných dat z MMF, 2018

K procesu mezinárodní integrace výrazně napomáhá technologický pokrok, inovace v dopravě a komunikacích a rušení obchodních bariér. Tyto a další inovace výrazně posilují roli světového obchodu. Mezinárodní obchod v současnosti nezahrnuje jen tradiční zbožový obchod (zpracované produkty, suroviny, energie, polotovary a paliva), ale narůstá také míra obchodu se službami, informacemi a kapitálem. Již více než 50 let je mezinárodní obchod jeden z hlavních hnacích sil celosvětového růstu a prosperity. Máme na mysli nejen zlepšení ekonomických výsledků jako je zisk, ale i zlepšení dalších podmínek, které ovlivňují růst životní úrovně, demografický růst, kulturní a sociální vývoj apod. Ekonomiky, které jsou orientované na podporu mezinárodního obchodu a jsou schopné využít jeho potenciál, posilují konkurenceschopnost, produktivitu, zlepšuje se místní i globální úroveň životních standardů a tento přístup vede k trvalému ekonomickému růstu. (Svatoš, 2009)

V období po druhé světové válce se zvyšoval podíl zpracovaného zboží a polotovárů na úkor obchodu se surovinami. Obchod se surovinami dominoval v mezinárodní obchodní směně po velmi dlouhou dobu, avšak postupně zvyšující se podíl zpracovaných výrobků na světovém obchodu navyšoval podíl vyspělých regionů na světovém obchodu, a naopak podíl rozvojových zemí postupně klesal. Tento vývoj světového obchodu trval až do přelomu osmdesátých a devadesátých let. Výrazně se totiž změnil charakter světové ekonomiky, postupně se snížila ochrana jednotlivých trhů a značná část výrobních kapacit se přesunula ze zemí vyspělých do zemí rozvojových. Tím vzrostl objem realizovaných obchodů a velmi výrazně se posílily vzájemné vztahy celé řady zemí.

Světový obchod byl značně ovlivněn jednáním v rámci GATT (z angl. General Agreement on Tariffs and Trade – všeobecná dohoda o clech a obchodu). V době od 1947-1999 došlo k obrovské redukci celních tarifů, což pochopitelně velmi výrazně ovlivňovalo profit světového obchodu. Cla se zredukovala zejména u obchodů s neagrárními komoditami, zatímco u obchodů s komoditami zemědělského charakteru došlo jen k dílčím redukcím. V rámci GATT se uskutečnilo osm kol jednání a předmětem jednání byly obchody s nezemědělskými komoditami, liberalizace obchodu týkající se zemědělských komodit byla předmětem jednání až na posledním kole realizovaného v rámci jednání GATT. V roce 1953 činila průměrná celní zátěž 14 %, po padesáti letech se snížila pod 4 %. Existují však výrazné difference mezi uplatňováním celních sazeb mezi zeměmi rozvojovými a zeměmi vyspělými. Velká odchylka mezi rozvojovými a vyspělými zeměmi je také v podílu na světovém obchodu. (Svatoš, 2009)

Světový export se označuje za relativně velmi koncentrovanou teritoriální strukturu. Přibližně 20 % ekonomik se podílí na 90 % hodnoty světového exportu. Na zbývající hodnotě světového exportu se podílí zbývajících 80 % zapojených zemí.

V následující tab. č. 2, která se zabývá vývojem teritoriální struktury světového exportu, vidíme nejvýraznější regiony světového exportu v uplynulých letech. Mezi nejaktivnější patří Asie a Evropa. Ačkoliv se hodnota světového exportu neustále zvyšuje, podíl Evropy klesá. U regionu Asie je vidět naopak mohutný nárůst, konkrétně Čína patří mezi hlavního lídra a podíl tohoto regionu na světovém obchodu se, na úkor všech oblastí světa, neustále zvyšuje. Především pak na úkor Evropy a Severní Ameriky. (Svatoš, 2009)

Tabulka 2 Vývoj teritoriální struktury světového exportu (v %)

	1983	1993	2003	2017
Hodnota (v mld. USD)				
Svět	1838	3688	7379	17198
Podíl				
Svět	100	100	100	100
Severní Amerika	16,8	17,9	15,8	13,8
USA	11,2	12,6	9,8	9,0
Kanada	4,2	3,9	3,7	2,4
Mexiko	1,4	1,4	2,2	2,4
Jižní a Střední. Amerika	4,5	3,0	3,1	3,4
Brazílie	1,2	1,0	1,0	1,3
Chile	0,2	0,2	0,3	0,4
Evropa	43,5	43,5	45,9	37,8
Německo	9,2	10,3	10,2	8,4
Nizozemsko	3,5	3,8	4,0	3,8
Francie	5,2	6,0	5,3	3,1
Velká Británie	5,0	4,9	4,1	2,6
SNS	-	1,7	2,6	3,0
Afrika	4,5	2,5	2,4	2,4
Jižní Afrika	1,0	0,7	0,5	0,5
Střední východ	6,7	3,5	4,1	5,6
Asie	19,1	26,0	26,1	34,0
Čína	1,2	2,5	5,9	13,2
Japonsko	8,0	9,8	6,4	4,1
Indie	0,5	0,6	0,8	1,7
Austrálie a N. Zéland	1,4	1,4	1,2	1,6
Východní Asie	5,8	9,6	9,6	10,1
Další				
EU ¹	31,3	37,3	42,8	34,3
GATT/WTO členové	77,0	89,0	94,3	98,3

Zdroj: Vlastní zpracování na základě získaných dat z WTO, 2018

¹ Dle aktuálního počtu členů k danému roku

5 Teorie zahraničního obchodu

Abychom pochopili fungování mezinárodního obchodu, musíme vycházet z teoretických předpokladů, které jsou součástí teorie mezinárodního obchodu. Zabývá se příčinou obchodu, stanovením ceny v zahraničním obchodu, efektivní alokací výrobních zdrojů mezi zeměmi světové ekonomiky, redistribucí důchodů, bohatstvím mezi zeměmi světové ekonomiky, růstem domácí ekonomiky vlivem zahraničního obchodu, mechanismem fungování světového trhu a institucionálním uspořádáním ekonomik vlivem zapojení do světové ekonomiky. (Lebiedzik, 2007)

5.1 Vznik teorie mezinárodního obchodu

Ucelenou problematikou zahraničního obchodu se jako první zabývali merkantilisté. Nejednalo se o ucelenou skupinu teoretiků, spíše šlo o různé skupiny „pisatelů“, kteří se zabývali ekonomickými podmínkami 17. a 18. století. Bohatství národa vyjadřovalo množství zlata a stříbra, platební prostředky této doby. Bohatnutí mohlo probíhat dvojitým způsobem: těžbou drahých kovů anebo mít aktivní obchodní bilanci (větší vývoz než dovoz). To znamenalo podporu pro vývoz a omezení pro dovoz, což patří dodnes k často využívaným nástrojům podpory domácí ekonomiky.

V této době byl zahraniční obchod považován za nevýhodný, jelikož jedna země vydělávala a druhá automaticky musela prodělávat. Ranný merkantilismus tedy prosazoval úplný zákaz vývozu drahých kovů a aktivní bilanci s každou zemí. Proto byl kritizován i nejvýznamnější představitel merkantilistů, Thomas Munk, jelikož společnost, kterou řídil, měla pasivní obchodní bilanci. Hájil se tím, že není potřeba mít aktivní bilanci s každou zemí, důležité je mít aktivní pouze celkovou bilanci. Také si ale uvědomoval, že aktivní bilance má za následek zvýšení množství peněz v ekonomice, a to vede k růstu cenové hladiny a ke snižování cenové konkurenceschopnosti domácích výrobků. (Lebiedzik, 2007)

David Hume, skotský filozof, historik a ekonom, se také zabýval studiem efektů zahraničního obchodu a je spojován s kvantitativní teorií peněz, jejíž principy, v rámci kritiky merkantilismu, formuloval. Podařilo se mu vyvrátit chybné tvrzení merkantilistů o aktivní obchodní bilanci. Tvrdil, že nemá smysl hromadit stále větší a větší množství peněz, drahých kovů a neustále se snažit dosahovat aktivní bilance. Důsledkem toho se

totiž zvyšuje cenová hladina celé země a tím se snižuje její mezinárodní konkurenceschopnost. Výsledkem je nižší export, a naopak vyšší import. Obchodní bilance se tímto způsobem vyrovnává, a dokonce se může dostat i do deficitu. Zastával názoru, že mezinárodní obchod je pozitivním jevem, který zvyšuje bohatství všech a země, která brání zahraničnímu obchodu, poškozuje především sama sebe. Rozuměl tedy významu mezinárodní dělby práce a nepřímo formulovat teorii absolutních výhod. (Lebiedzik, 2007)

5.2 Klasická teorie mezinárodního obchodu

Adam Smith vysvětlil teorii absolutních výhod, což je považováno za jeho nejvýznamnější příspěvek k problematice mezinárodního obchodu. Teorie říká, že by se měla země specializovat na výrobu komodit, které je schopna vyrábět levněji, respektive s menšími náklady. Tento model určuje pracovní náklady pouze pracovní silou, znamená to tedy, že vychází z pracovní teorie hodnoty, která nám říká, že hodnota zboží je dána množstvím práce vynaložené na její výrobu.

Adam Smith tedy došel k závěru, že zahraniční obchod umožňuje efektivnější využití výrobních faktorů ve světovém měřítku, tím umožňuje růst výroby, což je zdroj růstu bohatství.

Další ekonom, David Ricardo, dokázal, že na mezinárodní trhy mohou vstupovat i země, které nemají absolutní výhodu. Tato teorie se nazývá „teorie komparativních výhod“. Závěrem je, že bude-li mít vyspělejší země komparativní výhodu u určitého zboží, vyplatí se na toto zboží specializovat a druhé zboží přenechat méně vyspělému státu. Tím je možné dosáhnout vyšší světové produkce u druhé komodity, i když je výroba přesunuta do země s méně výhodnými podmínkami.

Ovšem v praxi se z dlouhodobého hlediska ukázala tato teorie pro rozvojové ekonomiky jako nevýhodná. Specializace na výrobu a export „komparativně výhodných“ statků může přinést pouze krátkodobý efekt. Tato teorie neumožňuje rozvíjet ta odvětví, která jsou pro rozvoj ekonomiky klíčová, a tudíž se prohlubuje ekonomická závislost. (Lebiedzik, 2007)

5.3 Neoklasická teorie mezinárodního obchodu

Představitelé neoklasické teorie zavrhují teorii pracovní hodnoty jako podstaty ceny zboží, což je hlavní rozdíl oproti předchůdcům. Hlavním argumentem je, že zboží se nevyrábí jen za pomoci práce, je zapotřebí také výrobní faktor – kapitál. To je důvod, proč je někdy nazývána tato teorie jako vícefaktorový (dvoufaktorový) model.

Podle neoklasiků je cena statku dána alternativními náklady. Rakouský ekonom Gotfried Haberler přišel s teorií alternativních nákladů a pomocí křivek hranice produkčních možností zavedl i grafické vyjádření této teorie. „Z hlediska mezinárodního obchodu, alternativní náklady statku X představují to množství statku Y, kterého se musí země A vzdát, aby získala dostatečné množství statku X“, říká rakouský ekonom. (Lebiedzik, 2007)

Přínos zahraničního obchodu spočívá jednak ve zvýšení spotřebních možností dané země, dále v získání nových trhů, v rozšíření produkce, ve zvýšení životní úrovně a produktivity práce všech ekonomik vstupujících do mezinárodního obchodu. Zahraniční obchod přináší větší tržní sílu a rostoucí úspory z rozsahu.

Nejvýznamnější podíl na definování neoklasického modelu měli Eli Heckscher a Bertil Ohlin, švédští ekonomové a druhý jmenovaný i nositel Nobelovy ceny za ekonomii, definovali teorii vybavenosti výrobními faktory. Abychom pochopili tuto teorii, musíme znát následující předpoklady:

- platí předpoklady týkající se volného obchodu, dokonalé konkurence, neexistence transakčních nákladů a mobility výrobních faktorů mezi ekonomikami a stejných preferencí spotřebitelů,
- existence dvou ekonomik se dvěma statky, kterýchž výrobě se využívají dva faktory – práce a kapitál,
- v obou ekonomikách je využívána stejná technologie,
- existují klesající výnosy z rozsahu,
- náročnost výroby je rozdílná na vybavenost a použití výrobních faktorů, tedy komodita Y je náročnější na práci, komodita X na kapitál,
- ekonomiky jsou odlišně vybaveny výrobními faktory, tedy že ekonomika B má více pracovní síly, ekonomika A relativně více kapitálu ($K/L_A > K/L_B$).

Švédští ekonomové vycházeli z toho, že cena výrobního faktoru se odvíjí od jeho relativní nabídky, respektive na jeho relativním dostatku či nedostatku. Pokud je ho dostatek, jeho cena bude nízká a naopak. Výsledkem tedy je, že země bude vyrábět a specializovat se na výrobu a vývoz statku, který je relativně náročný na daný výrobní faktor, ale daná ekonomika je jím relativně lépe vybavena. Na statky, kde je výroba náročná na nedostatkový faktor, bude zaměřen dovoz. Můžeme říci, že klasická teorie mezinárodního obchodu řeší komparativní výhody v nákladech, kdežto neoklasická se zabývá komparativními výhodami ve vybavenosti výrobních faktorů. (Lebiedzik, 2007)

5.4 Standardní teorie mezinárodního obchodu

Americký ekonom Paul Robin Krugman zevšeobecnil neoklasické teorie, a to z hlediska analýzy křivek nabídky a poptávky. Standardní teorie mezinárodního obchodu vychází z následujících předpokladů:

- existence vzájemné souvislosti mezi PFF a křivkou relativní nabídky (RS),
- existence vzájemné souvislosti mezi relativní cenou a relativní poptávkou (RD),
- světová rovnováha se tak stanoví prostřednictvím RS a RD,
- a existence vlivu směnných relací TT (poměr cen vyvážených statků k ceně statků dovážených). (Lebiedzik, 2007)

6 Obecné funkce zahraničního obchodu

Mezinárodní obchod je nejstarší a zároveň nejrozšířenější formou vnějších hospodářských vztahů. Od druhé světové války do současnosti se vliv na hospodářský rozvoj jednotlivých zemí výrazně prohloubil, navíc v poslední době patří vývoj mezinárodního obchodu k nejdynamičtějším prvkům vývoje světové ekonomiky. Přitom jde nejen o dynamický vývoj v měřítku kvantitativním, ale také z hlediska změn struktur zahraničněobchodních toků jednotlivých států i celkového zahraničního obchodu. Ve shodě se závěry teorií mezinárodního obchodu klasických, neoklasických i novodobých můžeme konstatovat, že mezinárodní obchod patří v současnosti k rozhodujícím faktorům, které ovlivňují ekonomický růst jednotlivých zemí a koneckonců i ekonomiky světové.

Při bližším zkoumání fungování zahraničního obchodu v jednotlivých ekonomikách najdeme výrazné rozdíly v závislosti na typu ekonomiky co do jejich ekonomické vyspělosti a ekonomického rozměru. I tak můžeme označit určité funkce jako obecně platné:

- transformační funkce utváří stav vnitřní ekonomické rovnováhy,
- funkce růstová naplňuje hledisko „ekonomie času“ s výsledkem úspory národní práce,
- za určitých podmínek může zahraniční obchod působit jako bariéra růstu domácí ekonomiky,
- vzájemné působení mezi růstem (či poklesem) dovozu, růstem (či poklesem) vývozu a růstem (či poklesem) národního důchodu. (Kubišta, 2009)

6.1 Transformační funkce

Transformační funkce představuje historicky prvotní smysl ekonomických vztahů se zahraničím. Obchodování se zahraničím mění, transformuje, strukturu domácí produkce.

Transformační působení zahraničního obchodu je obecně obzvláště výrazné u relativně malých ekonomik, kde dovoz je předpokladem pro vybavení výrobními zdroji. Dovoz tedy umožňuje korigovat limity dané přírodními podmínkami (omezený prostor, klimatické podmínky, nedostatečná surovinová základna) i ekonomickými podmínkami (při určité velikosti vnitřního trhu jsou výrobní náklady tuzemské produkce poměrně vysoké)

Transformační funkce má rostoucí význam i ve vztahu k rostoucí ekonomické vyspělosti země, s kterým přichází významný nárůst diferenciací potřeb. Vyspělejší ekonomika je zároveň charakteristická růstem výrobní specializace, resp. efektivně zužuje vyráběný sortiment. Při rozšiřování sortimentu spotřeby je tedy nutný růst dovozu (v tomto smyslu je dovoz chápán jako projev druhého pólu specializace, nazývána pasivní specializace).

Vnější ekonomické vztahy cestou transformace výrobních faktorů umožňují v mezinárodním měřítku překonávat domácí limity v dostupnosti těchto výrobních faktorů či z hlediska časového rámce. Příkladem může být dočasné užití zahraničních pracovních sil, využití zahraničních úvěrů, dovoz specializovaných stavebních kapacit apod. Vnější ekonomické vztahy tedy pozitivně působí na plynulost domácího reprodukčního procesu.

Transformační funkce také rozšiřuje varianty uspokojování potřeb. Při srovnání s autarkní ekonomikou se rozšiřuje počet potenciálních variant alokace domácích zdrojů, a to i díky využití vnějších zdrojů.

S vývojem v čase transformační funkce diverzifikuje svoji věcnou náplň. V mezinárodní směně se stále více přechází od specializace výrobní ke specializaci součástkové, směna finálních výrobků se mění ve směnu výstupů jednotlivých fází výroby. Za vyšší úroveň transformačního působení zahraničního obchodu na národní ekonomiku je považována tzv. transmisní funkce. Základem transformační funkce je dovoz zboží či čerpání zahraničních výrobních faktorů, funkce transmisní spočívá v přenosu informací, stimulů a kritérií z vnějšího prostředí do tuzemské ekonomiky pro využití v rozhodovacích procesech domácích subjektů. Někteří autoři tuto funkci označují jako proces „učení se ve vztahu k zahraničí“ v nejširším slova smyslu a je považována za nejdynamičtější a nejzávažnější působení vnějších ekonomických vztahů na ekonomiku jednotlivých států v posledních dekádách vývoje světové ekonomiky. (Kubišta, 2009)

6.2 Zahraniční obchod jako faktor ekonomického růstu

Dalším obecným pozitivem zapojení země do zahraničněobchodní směny je dosahování úspor z mezinárodní dělby práce neboli plnění principu ekonomie času. Pro růstový efekt je klíčová struktura prováděné substituce domácí výroby a domácích zdrojů importem zboží či užitím zahraničních zdrojů. Jedná se o takovou strukturu substituce, která šetří vynaloženou práci. Naplňování principu ekonomie času v mezinárodním rozměru je zdrojem vyššího tempa růstu nad rozvojové možnosti ve sféře izolované národní ekonomiky.

S růstovou funkcí souvisí vytváření specializačního profilu ekonomiky země, zejména pak v relativně malých ekonomikách, kde tuzemská struktura ekonomiky je výrazně ovlivněna vývozní konkurenceschopností dané země na zahraničních trzích v určité oblasti výrobků.

Kritéria specializačního profilu: čím a jak je určována struktura vývozu a dovozu, resp. jak je tvořena struktura aktivní a pasivní specializace ekonomiky, tyto otázky jsou předmětem dlouhodobého zkoumání teorie mezinárodního obchodu. Zjednodušeně lze hovořit o následujících kritériích pro tvorbu specializačního profilu, jak je zdůrazňují jednotlivé teoretické směry:

- rozdíly v absolutní velikosti nákladů práce,
- rozdíly v komparativních nákladech práce,
- rozdíly ve vybavenosti zemí jednotlivými výrobními faktory (půda, práce, kapitál)
- rozdíly v dosažené technice, technologii (ve vztahu k tzv. výrobnímu cyklu nebo životnímu cyklu výrobku)
- rozdíly v „lidském kapitálu“, know-how v nejširším slova smyslu
- geografický koncept komparativních výhod. (Kubišta, 2009)

6.2.1 Rozdíly v absolutních nákladech

Adam Smith² formuloval principy opírající se o rozdíly v absolutních nákladech práce. Kritériem pro zapojení zemí do mezinárodní dělby práce je rozdílnost absolutních nákladů práce na jednotku výrobku.

Další anglický ekonom David Ricardo³ korigoval princip absolutní výhody a nahradil difference v absolutních výhodách komparativními (relativními) výhodami. Komparativní výhoda vyplývá z relativně nižších nákladů práce vynakládaných v různých ekonomikách na výrobu porovnávaných výrobků.

Méně vyspělá ekonomika, která má pracovní náklady větší u všech výrobků, se zaměří na výrobu a vývoz těch produktů, kde má absolutní nevýhodu nejmenší, můžeme tedy říct, že na výrobě tohoto produktu má komparativní výhodu. Na opačném pólu, země, která má u všech výrobků absolutně nižší náklady, se zaměřil na výrobu a vývoz těch výrobků, kde dosahuje v absolutně nižších nákladech největší výhody.

D. Ricardo zohlednil realitu probíhajícího zahraničního obchodu, kdy některé země neměly absolutní výhodu při produkci žádného výrobku, které se směňovaly, resp. popsal situaci obchodu mezi méně vyspělými a průmyslově vyspělými zeměmi.

Lze stručně shrnout závěry obou klasiků ekonomické teorie, které jsou jádrem čisté teorie mezinárodního obchodu:

- pokud jsou kritériem pro zapojení do mezinárodního obchodu komparativní výhody na základě diferencí v relativních (absolutních) nákladech práce, všechny země zapojením do mezinárodního obchodu získávají,
- je kladen důraz na liberalizaci mezinárodního obchodu.

Výhrady kritiků klasické teorie mezinárodního obchodu:

- teorie nebere na zřetel možnost změny ve výši jednotlivých nákladů závislých na změnách objemu produkce (např. snížení jednotlivých nákladů při navýšení produkce nad rámec tuzemské poptávky),
- nepřihlíží k dopravním nákladům, které mohou být pro export či import rozhodující,

---

² Smith, A.: Pojednání o podstatě a původu bohatství národů, 1776

³ Ricardo, D.: Zásady politické ekonomie a zdanění, 1817

- nebere v potaz velikost země, což je faktor, který může ovlivňovat stupeň domácí specializace a může ovlivňovat i vybavenost přírodními podmínkami,
- absolutní i relativní výhody jsou výsledkem historicky rozdílné ekonomické úrovně zemí a partnerům zahraničněobchodní směna nepřináší rovné výhody – důvody pro liberalismus v obchodní politice jsou zpochybněny. (Kubišta, 2009)

6.2.2 Rozdíly ve vybavenosti výrobními faktory

Švédští neoklasikové čisté teorie mezinárodního obchodu, Eli Heckscher a Bertil Ohlin⁴ popsali princip zapojení do mezinárodní dělby práce v závislosti na rozdílné vybavenosti zemí výrobními faktory (kapitál, půda, práce). Předpoklady jejich teorie:

- každý produkt je při výrobě jinak náročný na jednotlivé výrobní faktory,
- země se od sebe liší relativní vybaveností jednotlivými výrobními faktory.

Protože cena výrobního faktoru závisí na relativní hojnosti faktoru v zemi, tato teorie nám říká, že produkce určitých výrobků bude v některých zemích relativně levná, jestliže bude k výrobě využíván faktor, jenž je v dané zemi v nadbytku.

Obecné závěry neoklasiků:

- kritériem specializace je vybavenost výrobními faktory,
- komparativní výhoda vyplývá z hojnosti faktorů,
- faktor, který je v zemi hojný, je levný,
- výrobky tvořené z hojného faktoru jsou levné.

Výhrady z pozic kritiků této teorie:

- abstrakce od substituce faktorů,
- abstrakce od mezinárodní mobility faktorů,
- mezinárodní obchod je příčinou vyrovnání cen výrobních faktorů. (Kubišta, 2009)

---

⁴ Heckscher, E. F.: The effect of foreign trade on the distribution of income

6.2.3 Rozdíly v úrovni vědecko-technického pokroku

6.2.3.1 Technologická mezera

Díky rostoucímu vlivu technického a technologického pokroku se objevují nové moderní teoretické přístupy, které vysvětlují strukturální změny v mezinárodním obchodě na základě rozdílného vědecko-technického pokroku v jednotlivých zemích. Jedním z přístupů je tzv. teorie technologické mezery, což je teorie spojená s americkým ekonomem Posnerem⁵. Na základě tohoto přístupu má nový výrobek dovážený do země B ze země A komparativní výhodu do té doby, než je domácí konkurence schopna zahájit domácí výrobu daného výrobku.

Technologickou mezeru můžeme nazvat také jako imitační zpoždění, které je dáno časovým rozpětím mezi tzv. poptávkovým zpožděním – čas nutný pro vznik domácí poptávky po novém produktu – a reakčním zpožděním – doba potřebná pro domácí výrobce, aby byli schopni konkurovat domácím substitučním výrobkem. (Kubišta, 2009)

6.2.3.2 Teorie výrobního cyklu (životního cyklus výrobku)

Stejně jako teorie technologické mezery je teorie výrobního cyklu konzistentní a stejně tak vidí rozhodující faktor v úrovni aplikované techniky, technologie.

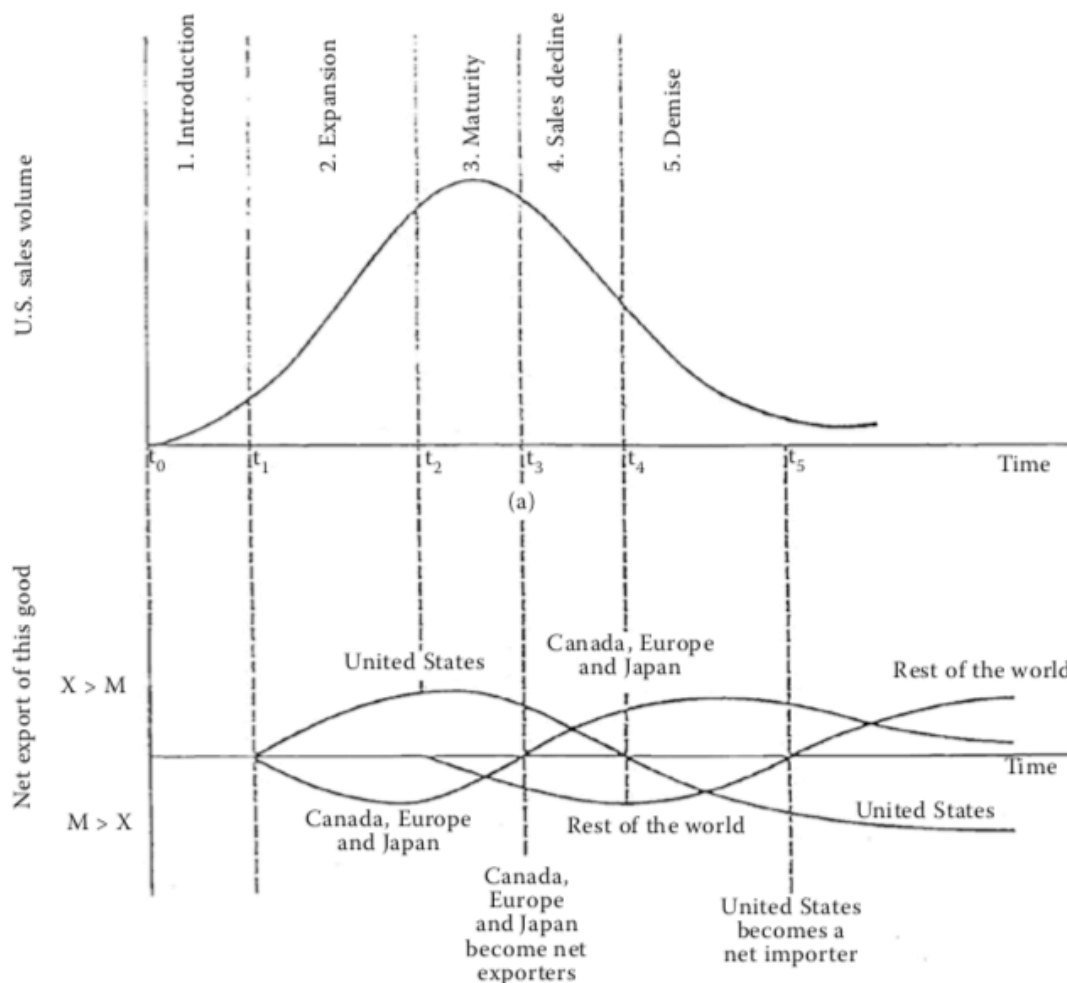
Životní cyklus výrobku formulovat americký ekonom R. Vernon. Na základě této teorie prochází průmyslový výrobek určitým cyklem své technické a technologické vyspělosti: na začátku je výrobek špičkový, postupem času dospívá a poté se stává podprůměrným či zaostalým. Výrobce či země se v závislosti na jednotlivých fázích nachází v situaci:

- nositel největší komparativní výhody (největší exportní možnosti), jedná se o zemi či výrobce se špičkovou technologickou úrovní,
- v dalším stádiu, kdy produkt dospěje a ostatní výrobci ho technicky zvládnou, se původní komparativní výhoda ztrácí, daná země přestává výrobek exportovat a výrobek je vyráběn a exportován zemí se střední úrovní vyspělosti,
- nakonec je fáze, kdy výrobek zaostává; méně vyspělé země zvládnou technologii výrobku a je vyráběn a exportován těmito technicky podprůměrnými výrobci.

---

⁵ Posner, V.M.: Technical Change and International Trade

Graf 1 Znáornění životního cyklu produktů

Zdroj: Upraveno dle Louis T. Wells, *The Product Life Cycle and International Trade*, Harvard Business School Press 1972

V horní části grafu je zachycen životní cyklus určitého výrobku prodávaného na americkém trhu, dolní část grafu pak ukazuje rozdílnou intenzitu zahraničního obchodu s určitým výrobkem jednotlivými regiony v závislosti na jejich technologické vyspělosti získané v určitém stádiu výrobního cyklu. Příkladem může být USA, země špičkové techniky uvádí na trh nový výrobek a expanduje. Jakmile výrobek dosáhl stádia „zralosti“, průměrně vyspělá země je schopna vyrábět dané výrobky také a USA snižuje export až nakonec přestane vyrábět a stávají se sami dovozci daného výrobku. (Kubišta, 2009)

6.2.4 Rozdíly v „lidském kapitálu“

Nejnovější teoretické přístupy, které analyzují mezinárodní obchod, zdůrazňují rozhodující roli lidské znalosti, odborné kvalifikace nejvyššího stupně pro zvládnutí

špičkových technologií. Díky rozdílu v „lidském kapitálu“ jsou odvozeny komparativní výhody pro zapojení do mezinárodní dělby práce. Tyto komparativní výhody patří k nejvyšším a nejdynamičtějším a získávají je jen ti výrobci, kteří mají na špičkové úrovni „lidský kapitál“. Někteří z autorů dokonce zastávají názor, že výrobce, který jako první zvládne špičkovou úroveň technologie, má reálné předpoklady si tento náskok nejvyšší komparativní výhody dlouhodobě udržet. Příkladem může být Japonsko ve výrobě mikročipů. (Kubišta, 2009)

6.3 Zahraněční obchod jako faktor zaostávání domácí ekonomiky

Jiné teoretické přístupy vysvětlují příčiny a podmínky, při jejichž naplnění se účast v zahraničním obchodu z potenciálního faktoru růstu může stát brzdou, faktorem zaostávání nebo úzkým profilem v ekonomice. V takové situaci se vytrácí smysl zahraničního obchodu. Rozšiřováním zahraniční směny se snižují zdroje a národní důchod, což je přesný opak. (Kubišta, 2009)

6.3.1 Protekcionistické teorie

Existují ochranné teorie tzv. nezralého průmyslu, jejichž závěry popisují vývoj průmyslových odvětví určitých zemí v počátcích a říkají, že v této fázi země není schopna čelit konkurenci ze zahraničí a svobodný obchod bude znamenat poškození domácí ekonomiky. Takto je autory zdůvodněn protekcionismus, avšak jen do doby dosažení zralosti domácího průmyslu. Novodobí protekcionisté přicházejí s podobnými přístupy z pozic rozvojových zemí. Jedná se např. o teorii zbídačujícího růstu, kterou formuloval uznávaný indický ekonom Jagdish Bhagwati⁶. Hovoří o ekonomickém poklesu méně vyspělých zemí kvůli zvyšování nabídky exportu těchto zemí. Příčiny jsou:

- země nemají rozvinutý zpracovatelský průmysl a exportují monokulturní produkty či suroviny,
- nabídka je potom silně neelastická a při výrazném snižování ceny dojde ke zvyšování nabídky,

---

⁶ Bhagwati, J.: Lectures and International Trade, The Massachusetts institute of Technology

- produkty jsou často jedinou nebo klíčovou náplní exportu, a v případě velkého poklesu cen, kdy export není vyrovnán dalším zvýšením nabídky, daná země ekonomicky zaostává. (Kubišta, 2009)

Podobné závěry prezentuje i další teoretik z pozic rozvojových ekonomik, R. Prebish⁷, který vysvětluje specifika tzv. periferní ekonomiky a obhájí protekcionismus v mezinárodním obchodě vůči rozvinutým zemím.

Hlavními důvody pro protekcionismus v mezinárodním obchodě, které jsou obecně uznávány, jsou důvody pro industrializaci méně vyspělých zemí:

- vyspělé ekonomiky jsou příkladem, že dosáhnout ekonomického rozvoje lze cestou průmyslového rozvoje,
- světová poptávka po primárních produktech je neelastická, a proto jsou nedostatečnou bází pro rozvoj,
- pro větší stabilitu růstu důchodu je zapotřebí diverzifikovat výrobu a export, navíc tato diverzifikace snižuje závislost na vnějším prostředí,
- technický vývoj v průmyslové výrobě je rychlejší než vývoj v produkci primárních produktů,
- i v rozvojových zemích je určitě možné najít potenciální komparativní výhody v některých průmyslových sektorech.

Můžeme nalézt i další teorie, které zdůvodňují situace, kdy se zahraniční obchod stává faktorem zaostávání či brzdou růstu tuzemské ekonomiky. Ch. Kindleberger⁸ upozorňuje na situaci, kdy zahraniční obchod může být překážkou pro ekonomický růst z důvodu nesouladu mezi poptávkou po zboží na jedné straně a exportní nabídkou na straně druhé (míněno země s netržní ekonomikou).

Podobnými příčinami se zabýval v 60. letech i polský ekonom K. Laski⁹. Analyzoval situaci v ekonomikách s centrálně direktivním plánováním. Důvody potíží těchto ekonomik v zahraničním obchodě je izolovanost centrálních plánů rozvoje tuzemské ekonomiky od tržního vývoje vnějšího prostředí. (Kubišta, 2009)

---

⁷ Prebish, R.: Towards a New Trade Policy for Development

⁸ Kindleberger, Ch.: Zahraniční obchod a národní hospodářství

⁹ Laski, K.: Teorie rozšířené socialistické reprodukce

7 Mezinárodní prostředí a jeho vliv na mezinárodní podnikání

Před vstupem na mezinárodní trh musí firmy provést řadu analýz, které jsou základním kamenem pro rozhodování o strategickém přístupu. Musí se zabývat riziky, která s podnikáním v mezinárodním prostředí souvisí. Základní nástroj pro analýzu mezinárodního prostředí je tzv. PEST analýza, což je analýza ekonomického prostředí, politického a právního prostředí, sociálně-kulturního prostředí a technologického prostředí. (Machková, 2009)

7.1 Politické a právní prostředí

Základními faktory, zda se firma rozhodne vstoupit či nikoli na daný zahraniční trh, jsou politické a právní. Prostředí, které je stabilní, motivuje zahraniční investory i vývozce a pozitivně ovlivňuje začleňování zemí do procesu internacionalizace. Nestabilní prostředí vede země naopak do ekonomické izolace. V rámci této analýzy obvykle zkoumáme následující faktory: politická stabilita; politický systém; členství dané země v seskupeních a z toho vyplývající politické vazby na další státy; vztah k zahraničním firmám; úroveň korupčního prostředí a ochota vládní garnitury s tímto jevem bojovat; význam zájmových skupin (profesní svazy, podnikatelské svazy, sdružení pro ochranu spotřebitelů atd.), které mohou ovlivňovat politické dění v zemi (tzv. lobbying); důležitost odborů ve společnosti a velmi důležitým faktorem je právní úprava podnikání pro zahraniční subjekty. (Machková, 2009)

7.2 Ekonomické prostředí

V ekonomickém prostředí se zabýváme hospodářskou politikou vlády, zejména zahraničněobchodní politikou, kurzovou politikou a přístupem k zahraničním investorům. V rámci ekonomického prostředí analyzujeme samozřejmě i makroekonomické ukazatele a jejich vývoj.

Zahričněobchodní politika státu obsahuje aktivity, kterými stát cílevědomě ovlivňuje zahraniční obchod své země, a to hlavně prostřednictvím obchodněpolitických nástrojů uplatňovaných ve vztazích k vlastním podnikatelům a ve vztazích k třetím zemím.

Rozsah vlivu obchodněpolitických nástrojů ovlivňuje obchodní politiku dané země, která může být protekcionistická nebo liberalistická.

Méně vyspělé země mívají často protekcionistický přístup, jelikož většina rozvojových zemí chce chránit svůj trh před zahraniční konkurencí, zatímco země vyspělé obvykle prosazují liberálnější přístup. Opatření, která se používají při realizování obchodní politiky lze rozdělit do několika skupin. Základním rozdělením je: smluvní nástroje obchodní politiky, autonomní nástroje obchodní politiky a proexportní nástroje obchodní politiky. (Machková, 2009)

7.3 Sociální a kulturní prostředí

Sociální a kulturní prostředí jsou velmi důležitými faktory. Často rozhodují, zda je mezinárodní marketingová strategie úspěšná či neúspěšná. Kultura nám definuje identitu lidí a vytváří obraz vztahů a chování ve společnosti. Zamykalová, M. v publikaci Kulturní faktory v mezinárodním marketingu říká: „Jednotlivci jsou silně nakloněni přijímat a věřit tomu, co jim jejich kultura říká, bez ohledu na objektivní platnost blokují nebo ignorují vše, co je v rozporu s jejich kulturní pravdou nebo v konfliktu s jejich vírou. Z toho vyplývá i určitá předpojatost vůči změnám. Kulturní vlivy mají dynamickou povahu, ale mění se relativně pomalu, v souladu s tím, jak se mění sama společnost.“

Kulturní vlivy se mohou projevat v chování spotřebitele. Kulturu se učíme, ovlivňuje nás rodina, přátelé, instituce, pracovní prostředí, média, příslušnost k etnické skupině a k určité sociální třídě. Kultura se přenáší z generace na generaci a je sdílená (hodnoty, chování je vlastní celé skupině lidí). Kultura je diferencovaná, což znamená, že jednotlivé kultury se od sebe více či méně liší a kultura je adaptabilní, to znamená, že kultura podléhá změnám v čase a působí na ni vnitřní a vnější vlivy. (Machková, 2009)

7.4 Technologické prostředí

Toto prostředí ovlivňuje do značné míry všechny mezinárodně podnikající firmy marketingovými strategiemi a přispívají ke skutečné globalizaci mezinárodního podnikání. Technologické prostředí nám dává informace o technické vyspělosti země a o možnosti využívání jejího vědecko-výzkumného potenciálu. Pro tuto analýzu jsou využívány např. následující údaje: výdaje na výzkum a vývoj, výdaj na výzkum a vývoj v jednotlivých

odvětvích, množství mezinárodních patentů, počet vědeckých pracovníků, vybavenost výpočetní technikou, množství uživatelů internetu atp. (Machková, 2009)

7.5 Rizika mezinárodního podnikání a možnost jejich omezení

Subjekty zapojené do mezinárodního podnikání si musí být vědomy nejen příležitostí, ale i rizik, se kterými je mezinárodní obchod spojen. Rizikovost je ovlivněna v pozitivním směru, protože díky diverzifikaci se do značné míry snižuje závislost firem na podmínkách jednotlivých trhů a firmy vlastně rozdělují podstupovaná rizika mezi různé trhy, které mohou procházet odlišnými hospodářskými cykly. Riziko nelze z hospodářské činnosti nikdy zcela vyloučit, ale v některých případech ho jsme schopni omezit, vyhnout se mu, přenést riziko na jiný subjekt nebo rozdělit mezi subjekty. Nepodstupovat rizika by znamenalo zřít se možnosti využívat nových podnikatelských příležitostí. Je však potřeba vždy rizika analyzovat a vyhodnotit jaké riziko je subjekt schopen nést a v jakém rozsahu. (Machková, 2009)

8 Dynamika a struktura vzájemného obchodu ČR se SRN

8.1 Vývoj objemové struktury vzájemného obchodu ČR se SRN

Vzájemný zahraniční obchod mezi tuzemskou ekonomikou a ekonomikou Spolkové republiky Německo potvrdil dynamiku vývoje obou ekonomik i ekonomiky světové a v roce 2017 po osmé v řadě vzrostl. Ekonomika České republiky je pro Německo 10. nejvýznamnější. V oblasti exportu jsme pro Německo 12. nejdůležitějším obchodním partnerem. Český export do SRN rostl rychleji než dovoz a saldo obchodní bilance ve prospěch ČR se v roce 2017 zvýšilo dokonce na rekordních 4,6 mld. eur.

Tabulka 3 Vývoj zahraničního obchodu ČR se SRN v letech 2011-2017 v mld. eur

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Export	32,6	32,4	33,0	36,7	39,1	42,4	46,2
Import	30,8	31,2	31,0	33,4	36,4	38,2	41,6
Obrat	63,5	63,7	64,0	70,2	75,6	80,6	87,8
Saldo	1,8	1,2	1,9	3,2	2,7	4,1	4,6

Zdroj: Destatis, 2018

Vývoz domácí ekonomiky do SRN meziročně nevzrostl pouze v roce 2012, kdy byl nepatrně nižší než předešlý rok. Ostatní roky se export do SRN meziročně pokaždé zvýšil. Jediný rok, kdy se snížil dovoz ze SRN ve sledovaném období, byl rok 2013. Ostatní roky se dovoz pokaždé navýšil. Obrat vzájemného obchodu se každým rokem zvyšuje. Česká republika si drží dlouhodobě aktivní saldo obchodní bilance, a jak již bylo zmíněno, v roce 2017 bylo dokonce rekordní.

Tabulka 4 Podíl obchodu se SRN na celkovém zahraničním obchodu ČR v %

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Export	32,20	31,45	31,30	32,00	32,15	32,38	32,60
Import	25,66	25,29	25,63	26,10	25,93	26,44	25,82
Obrat	29,00	28,53	28,63	29,23	29,20	29,60	29,40

Zdroj: Vlastní výpočty na základě získaných dat z ČSÚ, 2018

V tab. č. 4 vidíme, že v posledních letech, konkrétně od roku 2013, se význam Německa na celkovém zahraničním vývozu tuzemské ekonomiky neustále zvyšuje. Podíl Německa na celkovém obratu ČR činil v roce 2017 29,40 % (2 365 437 mil. Kč), v tomto případě se jednalo o nepatrné snížení v hodnotě 0,20 % oproti roku 2016. I podíl importu na celkovém zahraničním obchodu se snížil o 0,62 % na 25,82 % (981 530 mil. Kč). Naopak podíl exportu na celkovém zahraničním obchodu ČR vzrostl o 0,22 % a činili 32,60 %, což je za rok 2017 1 383 907 mil. Saldo obchodní bilance s Německem v roce 2017 bylo pro Českou republiku rekordně přebytkové, jeho hodnota činila 402 377 mil. Kč, a jen to potvrzuje velmi dobrou kondici tuzemské ekonomiky.

8.2 Vývoj komoditní struktury vzájemného obchodu ČR se SRN

Pro následnou část práce, kdy je provedena analýza komoditní struktury, se budeme řídit metodikou používanou Českým statistickým úřadem, což znamená využití SITC¹⁰ klasifikace:

- SITC 0 potraviny a živá zvířata
- SITC 1 nápoje a tabák
- SITC 2 suroviny nepoživatelné
- SITC 3 minerální paliva, maziva
- SITC 4 živočišné a rostlinné oleje
- SITC 5 chemické výrobky
- SITC 6 polotovary a materiály
- SITC 7 stroje a dopravní prostředky
- SITC 8 průmyslové spotřební zboží
- SITC 9 komodity nezařaditelné

---

¹⁰ Standard international trade classification

Tabulka 5 Komoditní struktura vývozu ČR do SRN (v mil. Kč), nomenklatura SITC

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
SITC 0	19 777	22 142	24 046	28 392	29 998	29 050	30 976
SITC 1	2 109	2 254	2 287	2 822	2 787	3 183	3 012
SITC 2	25 582	25 810	26 256	27 762	28 595	24 924	27 503
SITC 3	29 120	35 308	30 397	28 956	36 336	20 940	20 346
SITC 4	287	663	550	752	833	1 282	972
SITC 5	38 598	41 099	43 782	55 498	58 529	55 871	59 876
SITC 6	159 703	165 802	170 954	189 606	192 986	194 437	200 057
SITC 7	540 514	552 813	556 763	664 819	721 536	752 051	816 761
SITC 8	110 249	118 594	136 965	161 090	174 987	202 807	221 933
SITC 9	1 122	1 705	1 736	1 539	1 773	2 173	2 471
Celkem	927 060	966 190	993 736	1 161 238	1 248 360	1 286 718	1 383 907

Zdroj: Vlastní výpočty na základě získaných dat z ČSÚ, 2018

V přehledu vývoje komoditní struktury vývozu ČR do SRN v období 2011–2017 vidíme, že největší položkou je SITC 7 (stroje a dopravní prostředky). Trend této skupiny je rostoucí a jen to potvrzuje důležitost automobilového průmyslu pro zahraniční obchod České republiky i pro českou ekonomiku obecně. Od roku 2016 můžeme sledovat změnu na pomyslné druhé příčce největší vývozní skupiny. Skupina SITC 8 (průmyslové spotřební zboží se dostalo před SITC 6 (polotovary a materiály).

Všeobecně lze tvrdit, že v oblasti vývozu můžeme sledovat rostoucí či stagnující trend u všech skupin až na jednu. Celková hodnota vývozu skupiny SITC 3 (minerální paliva a maziva) se v posledních letech výrazně snížila.

Tabulka 6 Komoditní struktura dovozu ČR ze SRN (v mil. Kč), nomenklatura SITC

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
SITC 0	28 783	32 322	36 877	39 574	39 270	38 738	42 262
SITC 1	2 346	2 449	3 056	2 865	3 357	4 266	3 987
SITC 2	11 746	12 519	11 848	11 651	11 425	11 349	11 976
SITC 3	41 530	39 822	38 253	37 129	50 444	33 100	29 456
SITC 4	1 477	1 405	1 077	990	1 162	1 308	1 228
SITC 5	91 016	94 876	99 055	109 979	115 147	118 362	121 099
SITC 6	147 944	147 751	153 495	172 283	179 155	178 319	190 165
SITC 7	304 137	307 755	313 342	379 411	407 355	429 232	463 242
SITC 8	60 211	60 202	65 279	79 758	92 604	107 728	115 691
SITC 9	399	518	1 331	1 094	1 514	2 423	2 423
Celkem	689 590	699 619	723 611	834 734	901 434	924 083	981 530

Zdroj: Vlastní výpočty na základě získaných dat z ČSÚ, 2018

Nevětší položkou z celkového dovozu ČR ze SRN je skupina SITC 7 (stroje a dopravní prostředky), která dosahuje rostoucího trendu. Opět všeobecně lze tvrdit, že celkový dovoz ze Spolkové republiky Německo je rostoucí ve všech položkách. Výjimkou je opět skupina SITC 3, kde jediný rok 2015 nepotvrzuje dlouhodobě oboustranný klesající trend.

8.2.1 Řetězové indexy tempa růstu vývozu a dovozu mezi ČR a SRN

Tabulka 7 Tempo růstu vývozu a dovozu za období 2011-2017

Rok	Vývoz		Dovoz	
	mil. Kč.	Index (%)	mil. Kč	Index (%)
2011	927 060	-	689 590	-
2012	966 190	104,22	699 619	101,45
2013	993 736	102,01	723 611	103,43
2014	1 161 238	116,86	834 734	115,15
2015	1 248 360	107,50	901 434	108,00
2016	1 286 718	103,07	924 083	102,51
2017	1 383 907	107,56	981 830	106,25

Zdroj: Vlastní výpočty na základě získaných dat z ČSÚ, 2018

Vypočítané řetězové indexy nám ukazují za posledních šest let permanentní růst vývozu i dovozu. Mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo se prohlubuje vzájemná obchodní spolupráce a nejvyšší nárůst proběhl v obou případech v roce 2014. Vývoz České republiky roste navíc rychleji než dovoz, opak se stal pouze dvakrát ve sledovaném období, a to pouze v roce 2013, kdy dovoz rostl rychleji o 1,42 % a v roce 2015 o 0,50 %.

9 Agrární zahraniční obchod ČR

Agrární zahraniční obchod v roce 2017 se na celkovém zahraničním obchodu podílel z 4,6 % na straně vývozu a z 6,0 % na straně dovozu, což na základě informací z Ministerstva zemědělství jsou nejnižší hodnoty za posledních 5 let.

Co se týče hodnot agrárního zahraničního obchodu v roce 2017. Export se meziročně snížil o 2,4 %, tj. o 4,9 mld. Kč. Naopak dovoz pokračoval v rostoucím trendu a hodnota meziročně vzrostla o 1,3 %, tj. o 2,8 mld. Kč. Takřka celá část poklesu vývozu jde na vrub obchodu s EU, kdy z celkových 4,9 mld. Kč se jedná o 4,5 mld. Kč. Záporná bilance se tak v roce 2017 prohloubila nejvíce za posledních 5 let, a to o 7,7 mld. Kč na 30,8 mld. Kč. Krytí dovozu vývozem v oblasti agrárního sektoru se tak snížil o 3,2 procentuálních bodů na 86,5 %. Podrobnější informace o záporné bilanci agrárního obchodu říkají, že zatímco ve vztahu s EU 28 se bilance podruhé za sebou výrazně zhoršila (o 8,0 mld. Kč na 15,2 mld. Kč), bilanční schodek s třetími zeměmi se zhoršil pouze mírně (o 0,5 mld. Kč na 15,0 mld. Kč).

Nejexportovanější položkou ČR byly v roce cigarety (11 %), poté pšenice (5,7 %), dále přípravky k výživě zvířat (5,3 %), pekařské zboží (5,1 %), nezahuštěné mléko a smetana (4,5 %) a potravinové přípravky (4,2 %).

Mezi největší obchodní partnery v roce 2017 patřili, stejně jako v minulých letech, Slovensko (21,9 %), Německo (19,2 %) a Polsko (10,6 %), dále Česká republika exportuje do Itálie (9,1 %), Rakouska (5,8 %), Maďarska (4,7 %). Největšími odběrateli v rámci třetích zemí byli Rusko (1,4 %), Turecko (0,6 %), Japonsko (0,6 %), Švýcarsko (0,6 %). Česká republika dovážela agrární zboží tradičně zejména z Německa (21,6 %) a Polska (16,7 %). Dále to byly země Nizozemsko (7,0 %), Slovensko (6,4 %) a hlavní obchodní partneři mimo EU byli Čína (1,3 %), Turecko (1,2 %), Spojené státy (1,1 %) a Norsko (1,0 %).

K největšímu meziročnímu zhoršení bilance v teritoriálním srovnání došlo v roce 2017 s Německem, kdy schodek narostl o 1,7 mld. Kč a se Slovenskem s poklesem aktivní bilance o 2,2 mld. Kč. Z aktivní bilance se stala schodková v obchodě s Maďarskem (změna o 1,9 mld. Kč) a Litvou (změna o 1,2 mld. Kč). Naopak pozitivní navýšení aktivní bilance byla zaznamenána v obchodě se Slovinskem (o 576,8 mil. Kč.), Itálií (o 454,9 mil. Kč) a Rumunskem (o 369,8 mil. Kč). Schodková aktivní bilance se snížila také ve vztahu k Polsku (o 1,3 mld. Kč) a Brazílii (o 744,9 mil. Kč). (www.eagri.cz, 2018)

9.1 Agrární zahraniční obchod ČR se SRN

V předešlé kapitole je okrajově zmapována situace vzájemných obchodních vztahů mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo v roce 2017. Lze tvrdit, že obě země jsou dobrými obchodními partnery a ekonomika České republiky má z této spolupráce aktivní celkovou obchodní bilanci.

Cíl této diplomové práce se však zaměřuje na specifickou oblast zahraničního obchodu se Spolkovou republikou Německou, a tou je agrární sektor. Zatímco celková obchodní bilance se SRN je aktivní, obchodní bilance týkající se agrárního sektoru je schodková. Zahraniční vztahy v oblasti agrárního sektoru obnášejí spoustu činností, které je potřeba spravovat a koordinovat. Jedná se o podpory, rozvoje bilaterálních vztahů, rozvoj podmínek a koordinaci aktivit týkající se členství České republiky především v Evropské unii a dalších mezinárodních organizací. V rámci Evropské unie představuje zemědělství jednu ze strategických oblastí. I Česká republika mu věnuje odpovídající pozornost, a proto se i tato práce zabývá právě agrárním sektorem v zahraničním obchodě s naším největším obchodním partnerem, kterým je Spolková republika Německo.

9.1.1 Podíl agrárního sektoru na celkovém vývozu ČR do SRN

Podíl agrárního sektoru na celkovém vývozu ČR do SRN se skládá ze skupin zemědělských produktů (SITC 0, SITC 1, SITC 4). Jedná se o potraviny, živá zvířata, nápoje, tabák a živočišné a rostlinné oleje. Dle vypočítaných hodnot je zřetelné, že podíl agrárního sektoru na celkovém vývozu patří mezi méně významné. Podíl meziročně vzrostl v letech 2013 a 2015, avšak poslední dva roky nastává pokles a podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu k našemu sousednímu partnerovi se snižuje. I přesto, že celkový objem v korunách v roce 2017 vzrostl oproti roku 2016, podíl se snížil. Znamená to tedy, že vývoz neagrárních komodit rostl výrazně rychleji.

Tabulka 8 Podíl agrárního sektoru na celkovém vývozu ČR do SRN

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Celkem v mil. Kč	29 406,3	32 490,3	36 832,3	40 246,8	37 013,6	38 272,2
Podíl v %	3,17	3,36	3,17	3,22	2,88	2,76

Zdroj: Vlastní výpočty na základě získaných dat z ČSÚ, 2018

9.1.2 Podíl agrárního sektoru na celkovém dovozu ČR ze SRN

Význam zemědělských produktů ze Spolkové republiky Německo na celkovém dovozu patří opět mezi méně významné. Ve srovnání s předchozí tabulkou je však podíl o poznání vyšší. Za posledních 6 let se pohybuje v rozmezí od 5,05 % až 6,00 %. Nejvyšší podíl ze zkoumaného období byl zaznamenán v roce 2013, kdy podíl na celkovém vývozu meziročně vzrostl o 0,53 % na 6,00 %. Ačkoliv v roce 2017 podíl agrárního sektoru na celkovém dovozu ze SRN nebyl nejvyšším, jeho hodnota 49 684,8 mil. Kč je v historii rekordní. Opět si lez všimnout, že v roce 2017 meziročně vzrostl objem agrárního dovozu o 2 981 mil. Kč. Procentuální podíl vzrostl však pouze o 0,01 %, což je takřka stejná hodnota. Tato situace nám říká, že dovoz ostatních komodit opět rostl o poznání výrazněji, a proto se nám podíl navýšil jen velmi nepatrně.

Ve srovnání s tabulkou předešlou, která se zabývá agrárním zahraničním vývozem do Spolkové republiky Německo, je patrné rozevírající se pomyslné ostří nůžek, kdy se objem vývozu v roce 2014 dostal pod hranici 40 000 mil. Kč, a v posledním roce žádné výrazné zlepšení nenastalo, kdežto objem dovozu si celé sledované období udržuje růstový trend.

Tabulka 9 Podíl agrárního sektoru na celkovém dovozu ČR ze SRN

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Celkem v mil. Kč	38 455,4	43 474,8	45 890,9	46 009,8	46 703,8	49 684,8
Podíl v %	5,47	6,00	5,50	5,10	5,05	5,06

Zdroj: Vlastní výpočty na základě získaných dat z ČSÚ, 2018

9.2 Agrární komoditní struktura obchodu mezi ČR a SRN a její hodnocení

V příloze jsou velmi podrobné tabulky zabývající se komoditní strukturou agrárního zahraničního vývozu a dovozu mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo v období 2012 až 2017. V následující tabulce č. 10 vidíme výtažek komodit, které patří mezi nejvíce exportované. Kritériem selekce je velikost objemu z roku 2017. K těmto komoditám jsou v příloze dále vypočítány roční řetězové indexy, které nám porovnávají, na kolik procent se změnil jednotlivé položky v každém roce oproti roku předchozímu.

Obiloviny zaujímají pomyslnou první pozici a jejich objemy jsou zdaleka nejvyšší ze všech vybraných komodit a jako jediná komodita je schopna přesáhnout objem 10 mld. Kč. Druhou největší exportovanou komoditou je mléko, jehož objem je ve srovnání s ostatními také poměrně vysoký a přesahuje 6 mld. Kč. Zajímavé je si také uvědomit, že nejvyváženější zemědělskou komoditou ČR jsou tabákové výrobky, které ve vztahu s Německem zaujímají až pomyslnou 10. příčku.

Tabulka 10 Nejvíce exportované agrární komodity z ČR do SRN (mil. Kč)

Název položky	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Obiloviny	8 517,4	8 792,5	10 806,8	11 529,1	11 052	10 783,1
Mléko a ml. výrobky	4 679,4	4 905,5	6 476,4	5 416,4	4 675,6	6 179,3
Odpady z potravin. Průmyslu, krmivo	1 929	2 611,1	2 857,9	2 865,8	3 015,3	3 939
Olejnata semena a plody	3 561,4	4 649,7	3 878,3	5 513,6	2 621,6	2 690,1
Nápoje, lihoviny a ocet	1 689,9	1 981,3	2 444,9	2 420	2 457,3	2 263,6
Potravinové přípravky	1 003,8	1 114,3	1 211,9	1 382,9	1 725,3	2 105,8
Živá zvířata	1 113,1	1 511,1	1 424,6	1 322,7	1 587,6	1 422,1
Přípravky z obilí	748,6	985,1	1 155,9	1 346,4	1 443,2	1 313,1
Živočišné a rostlin. tuky a oleje	740,4	582,6	770,1	840,2	1300	1044,8
Tabák a tabákové výrobky	891,8	687,4	818,3	761,4	1 115,9	979,6

Zdroj: ČSÚ, 2018

Při prvním pohledu na tabulku ročních řetězových indexů, vypočítané v příloze, je zřejmá vysoká volatilita takřka všech komodit. Jednoznačně to vypovídá o určité nejistotě v agrárním tržním prostředí a jisté specifikaci agrárního obchodu. Velmi vysoký stupeň vlivu zastupuje určité počasí, které značně ovlivňuje agrární sektor. Je evidentní, že počasí a změna klimatu má přímý a zásadní vliv na rostlinnou výrobu, nepřímo se však promítá i do výroby živočišné. Neméně podstatnými vlivy jsou však i subvence ze strany států, jejich legislativa a podstatný vliv má také Evropská unie a její aktivity v oblasti zemědělství. V tabulce vidíme, že meziroční nárůsty a propady objemu obchodu o desítky

procent nejsou ničím neobvyklým. Například skupina živočišných a rostlinných tuků a olejů se pohybovala i o sto procent. Za zmínku stojí i položka odpadů z potravinového průmyslu, krmivo a položka potravinových přípravků, které si po celých 6 let drží neustálý růst. Ostatní komodity v průběhu šestiletého období zaznamenaly i poklesy, i když u některých byly jen nepatrné v řádech procent.

Dalším důležitým faktorem je zpracovatelská úroveň zmíněných komodit. Obecně je předpokladem, že čím vyšší je zpracovatelská úroveň, tím vyšší je přidaná hodnota a tím lepší pozice českých exportérů v dané oblasti může být. V příloze se nachází třídění Regmi, podle kterého spadají zemědělské komodity do jedné ze čtyř skupin: základní velkoobjemové komodity, produkty zahradnictví včetně ovocnářství a zelinářství, částečně zpracované výrobky anebo vysoce zpracované výrobky. Ideálním stavem je tedy vývoz vysoce zpracovaných výrobků s vysokou přidanou hodnotou. Nejvyváženější komoditou z ČR do SRN jsou obiloviny, které patří do základní velkoobjemové komodity, tedy skupiny s nejnižší přidanou hodnotou. Mléko a mléčné výrobky patří naopak do skupiny s nejvyšší zpracovatelskou úrovní. Další vyvážené komodity patří do částečně zpracovaných výrobků a do vysoce zpracovaných výrobků, avšak jejich objem je výrazně nižší než například právě zmiňovaných obilovin.

V tabulce č. 11 je výčet agrárních komodit, které naše země dováží z Německa nejvíce. Selektce je založena opět na objemech obchodu z roku 2017. Z agrárního sektoru ČR nejvíce dováží maso a droby, jehož objem přesahuje 7 mld. Kč.

Výpočet ročních řetězových indexů pro dovážené komodity ze SRN za období 2012 až 2017 najdeme opět v příloze. I dovozní komodity prožívají poměrně vysokou volatilitu. Na základě řetězových indexů v tabulce nenajdeme skupinu, která by rostla celé období, všechny komodity zažily v průběhu období alespoň jednou meziroční pokles. K neustálému růstu měla nejbližší skupina přípravků z obilí, která v roce 2016 meziročně poklesla pouze o 0,3 %.

Zajímavý pohled nastává u předešlé tabulky při zaměření se na data z posledního roku 2017, kdy polovině, tedy pěti komoditám, které ČR do SRN nejvíce exportuje, poklesl objem a některým vcelku výrazně. Živočišné a rostlinné tuky a oleje a tabákové výrobky zažily největší propad. Naproti této situaci, pouze jedna komodita z deseti nejvíce

dovážených komodit ze strany Německa, se v roce 2017 propadla. Byla to skupina tabákových výrobků, která meziročně poklesla o 20,9 %.

Velké rozdíly nastávají i ve srovnání zpracovatelské úrovně dovážených a vyvážených komodit. Pokud srovnáme prvních pět nejobjemnějších komodit v roce 2017 z obou tabulek, vývoz ČR obsahuje pouze dvě skupiny, které patří do vysoce zpracovaných výrobků. Na straně dovozu to jsou dokonce čtyři položky z pěti, které patří do vysoce zpracovaných výrobků. Jediná skupina „odpady z potravinářského průmyslu, krmivo“ se řadí do částečně zpracovaných výrobků. Znamená to tedy, že drtivá většina agrárních produktů, které k nám z Německa směřují, mají vysokou přidanou hodnotu. Kdežto agrární komodity, které jsou vyváženy, mají přidanou hodnotu o poznání nižší.

Tabulka 11 Nejvíce importované agrární komodity z ČR do SRN (mil. Kč)

Název položky	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Maso a droby	6 737,1	7 424,9	7 907,7	4 430	6 341,2	7 114,2
Mléko a ml. Výrobky	5 182,3	5 742,9	6 321,6	5 339,7	5 418,9	5 905,6
Odpady z potravin. průmyslu, krmivo	4 762,5	5 525,4	5 475,9	6 072,9	5 070,5	5 454
Potravin. přípravky	3 457,3	3 532,6	3 631,6	3 451,5	3 270,1	3 792,2
Přípravky z obilí	2 924,3	3 145,2	3 157,2	3 422,7	3 411,5	3 723
Kakaové přípravky	1 927,6	2 206,9	2 545,1	2 682,7	2 797,5	2 947,9
Ovoce a ořechy	1 105,2	1 385	1 364,1	1 574,4	1 931,1	2 743,6
Nápoje a lihoviny	1 216,3	1 527,6	1 724,1	1 949,3	2 241,4	2 348
Zelenina atd.	1 198,8	1 877,6	1 638,1	2 046,6	2 288,9	2 334,4
Tabákové výrobky	1 290	1 566,9	1 291,8	1 599,5	2 393,7	1 893

Zdroj: ČSÚ, 2018

9.3 Komparativní výhody–Balassův index (BI)

Autorem indexu je Bela Balassa, podle autora se nazývá Balassův index, někdy také označován jako RCA (Revealed Comparative Advantage). Vyjadřuje relativní míru specializace u jednotlivých komodit. Zjištěním hodnoty Balassova indexu odhalíme, které agrární komodity České republiky mají komparativní výhodu v agrárním zahraničním obchodě se Spolkovou republikou Německo a které naopak komparativní nevýhodu. Výpočet se provádí následujícím vzorcem:

$$RCA_{ij} = \frac{X_{ij}/X_{wj}}{X_i/X_w}$$

X_{ij} značí objem exportu komodity j země i . X_i značí celkový objem exportu země i . X_{wj} značí celosvětový objem exportované komodity j , respektive pro nás to znamená celkový export Spolkové republiky Německo komodity j . X_w reprezentuje celkový objem celosvětového exportu, respektive celkový export Spolkové republiky Německo.

V případě, že je hodnota vyšší (nižší) než 1, komodita je produkována s komparativní výhodou (nevýhodou). Pokud je hodnota Balassova indexu rovna jedné, produkce dané komodity nedisponuje ani komparativní výhodou, ani nevýhodou. (Balassa, 1965)

9.3.1 Komparativní výhody ČR se SRN v období 2012–2017

Na základě nomenklatury Evropské unie je sledováno 24 tříd. V příloze se nachází kompletní tabulka s výpočty Balassova indexu pro všechny zemědělské komodity ve vztahu ke Spolkové republice Německo. V následující části se práce zabývá interpretováním výsledků indexu RCA, který nám říká, že v případě vyšší hodnoty než jedna, daná exportní komodita má komparativní výhodu a naopak.

V tabulce č. 12 můžeme vidět přehled zemědělských a potravinářských produktů, kde je Česká republika schopna získat komparativní výhodu ve vztahu s naším sousedním partnerem. V některých případech je výhoda poměrně značná.

Tabulka 12 Vývoj komparativní výhody u agrárních komodit ČR ve vztahu k SRN v období 2012–2017

Název položky	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Živá zvířata	1,82	1,77	1,77	1,80	1,96	1,95
Obiloviny	2,05	1,37	1,69	1,70	2,01	2,34
Mlýnské výrobky, slad, škrob apod.	1,13	0,89	0,81	0,77	0,79	0,63
Olejnata semena a plody	3,02	3,23	2,36	2,60	1,69	1,73
Rostlinné pletací materiály	3,88	5,02	2,16	9,79	11,19	6,34
Živočišné a rostlinné tuky a oleje	0,95	0,96	1,10	1,29	1,41	1,06
Cukr a cukrovinky	1,66	1,51	1,27	1,39	1,34	1,14
Zbytky a odpady v potr. průmyslu, krmivo	0,84	0,93	0,97	0,95	1,04	1,09
Tabák a tabákové výrobky	1,28	1,34	1,24	1,25	1,48	1,66

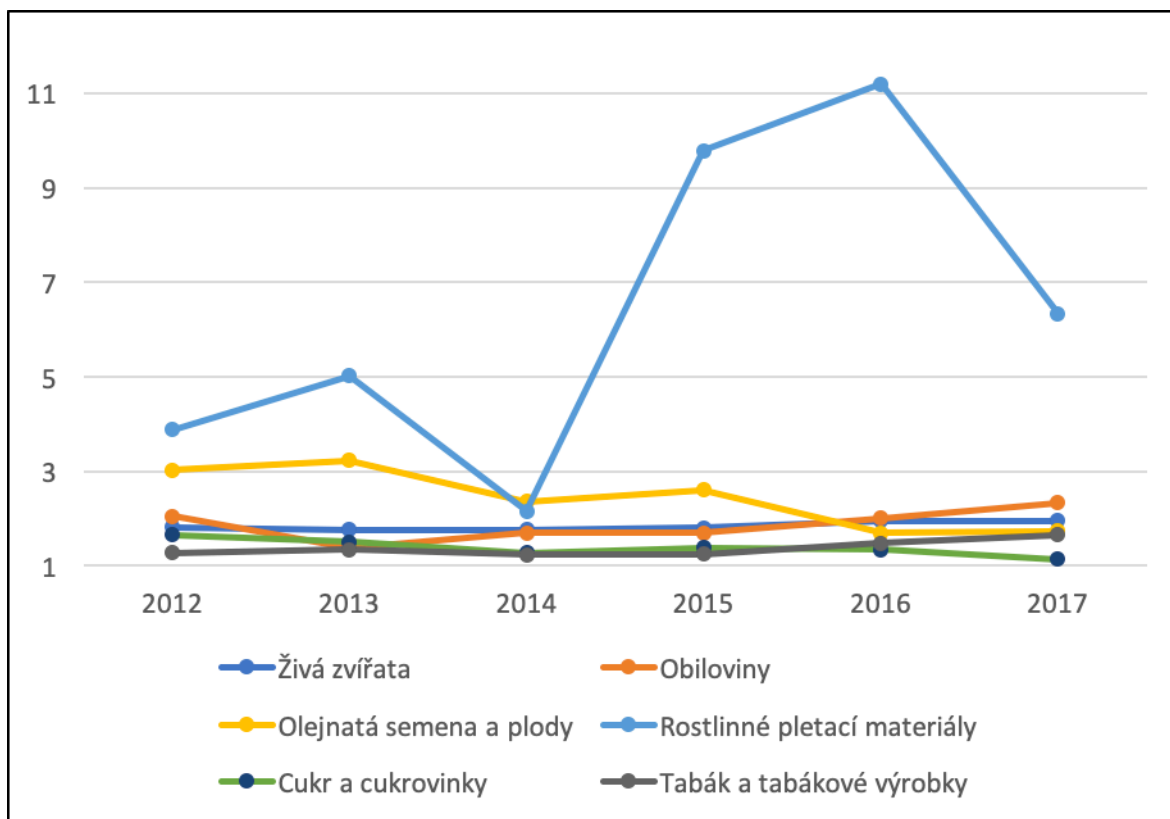
Zdroj: Vlastní zpracování na základě vlastních výpočtů, 2019

U celkem devíti tříd dosahuje Česká republika komparativní výhody, respektive v roce 2012 to bylo u sedmi tříd a v roce 2017 u osmi tříd. V položkách „živočišné a rostlinné tuky a oleje“ a „zbytky a odpady v potr. průmyslu, krmivo“ vidíme pozitivní vývoj, kdy z mírné komparativní nevýhody se v průběhu index zvýšil a v roce 2017 dosahuje tuzemská ekonomika mírné komparativní výhody. Naopak u položky „mlýnské výrobky, slad, škrob apod.“ se z mírné výhody stala poměrně výrazná nevýhoda.

Následný graf nám přehledně ukazuje vývoj komparativní výhody u jednotlivých tříd. Obsahuje pouze položky, které neprozazili pomyslnou indexovou hranici 1, respektive všechny položky mají komparativní výhodu po celé sledované období. Na první pohled je zřetelné, že komodita „rostlinné pletací materiály“ má nejvýraznější výhodu a nejvyšší volatilitu. Pomyslnou druhou a třetí pozici zaujímají položky „obiloviny“ a „živá zvířata“, kde první jmenovaná má v posledních letech mírný růstový trend. Třída „olejnata semena a plody“, která se na počátku sledovaného období pyšnila pomyslnou druhou příčkou a značnou výhodou, spadla s hodnotou indexu 1,73 na úroveň třídy „tabák a tabákové výrobky“, jejíž index má hodnotu 1,66. Poslední graficky sledované komoditě „cukr a cukrovinky“ se snížila výhoda z 1,66 na nepatrnou výhodu v hodnotě 1,14.

Důležité informace poskytuje srovnání s nomenklaturním tříděním Regmi. Komodity s nejnižší komparativní výhodou „cukr a cukrovinky“ a „tabák a tabákové výrobky“ patří do vysoce zpracovaných produktů. „Rostlinné pletací materiály“ patří do částečně zpracovaných výrobků a „obiloviny“ patří mezi základní velkoobjemové komodity.

Graf 2 Komparativní výhody ČR u vybraných agrárních tříd v období 2012–2017

Zdroj: Vlastní zpracování na základě vlastních výpočtů, 2019

9.3.2 Komparativní nevýhody ČR se SRN v období 2012–2017

Následující část patří naopak komparativním nevýhodám v agrárním zahraničním obchodě se Spolkovou republikou Německo. V tabulce se nachází selekce komodit, které mají nižší hodnotu balassova indexu než 1. Tabulka č. 13 se skládá z patnácti komodit, kde má Česká republika komparativní nevýhodu.

Balassův index většiny tříd dosahuje velmi nízkých hodnot, což svědčí o značných komparativních nevýhodách. Konkrétně u položky „maso a droby“ vidíme hodnotu pouze 0,19, což můžeme považovat za masivní nevýhodu. Tuto skupinu produktů navíc lze považovat za základní potravinu. Další značné nevýhody byly k roku 2017 u položek „živé rostliny a květinářské výrobky“, „přípravky ze zeleniny a ovoce“ a „kakao a kakaové přípravky“, kde se hodnota indexu pohybovala od 0,36 až 0,37.

Tabulka 13 Vývoj komparativní nevýhody u agrárních komodit v období 2012–2017

Název položky	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Maso a droby	0,28	0,26	0,26	0,25	0,22	0,19
Ryby, korýši, měkkýši apod.	0,55	0,60	0,76	0,63	0,70	0,67
Mléko, mléčné výrobky, vejce a med	0,77	0,74	0,73	0,72	0,67	0,68
Ostatní živočišné produkty	0,49	0,48	0,6	0,52	0,36	0,43
Živé rostliny a květinářské výrobky	0,23	0,45	0,36	0,36	0,49	0,36
Zelenina, poživatel. rostl., kořeny, hlízy	0,94	0,69	0,78	0,75	0,75	0,64
Ovoce a ořechy	0,88	0,79	0,71	0,70	0,63	0,52
Káva, čaj, maté, koření	0,48	0,45	0,62	0,97	0,80	0,41
Rostlinné výtažky a šťávy	0,81	0,86	0,92	0,86	0,81	0,72
Přípravky z masa, ryb, korýšů apod.	0,65	0,65	0,64	0,61	0,64	0,59
Kakao a kakaové přípravky	0,46	0,45	0,41	0,42	0,44	0,39
Přípravky z obilí	0,61	0,25	0,64	0,74	0,71	0,68
Přípravky ze zeleniny a ovoce	0,44	0,42	0,41	0,38	0,41	0,37
Různé potravinové přípravky	0,93	0,89	0,77	0,76	0,75	0,81
Nápoje, lihové tekutiny a ocet	0,84	0,91	0,90	0,90	0,88	0,87

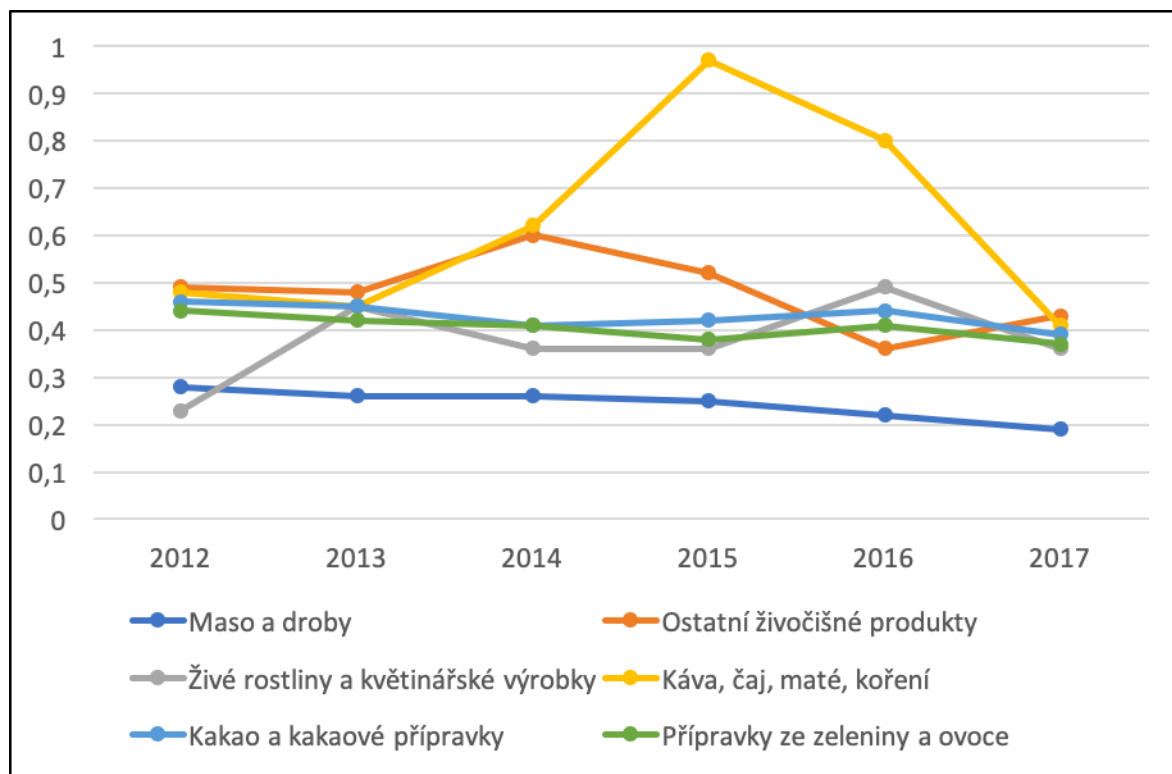
Zdroje: Vlastní zpracování na základě vlastních výpočtů, 2019

Graf č. 2 zobrazuje pro přehlednost vývoj pouze šesti komodit mající ve vztahu ke Spolkové republice Německo nejnižší hodnotu RCA indexu v roce 2017. Již zmíněná mohutná nevýhoda v oblasti masových produktů má ve sledovaném období stále klesající trend. Všech zbylých pět komodit se pohybuje rok od roku nepravidelným směrem a jejich hodnota je okolo hodnoty 0,4. Zajímavá je volatilita položky „ostatní živočišné produkty“. Tato třída zažila v letech 2014, 2015 a 2016 abnormální vývoj, kdy ze značné komparativní nevýhody se trh proměnil takovým způsobem, až se v roce 2015 tato nevýhoda pro Českou republiku takřka změnila v komparativní výhodu. Během roku 2016 došlo však opět k prohloubení komparativní nevýhody a index se v posledním roce pohybuje opět na hodnotě 0,41, čímž patří mezi obchodované agrární komodity s největší komparativní nevýhodou.

Při srovnání skupinových tříd zobrazených v grafu s tříděním Regmi docházíme k zajímavému srovnání, kdy pět ze šesti skupin patří do vysoce zpracovaných výrobků, tedy do skupiny vyžadující především technologické know-how, pracovní sílu a kapitál. Přidaná hodnota patří tedy mezi nejvyšší. Jediná položka „živé rostl. a květinářské výrobky“ se řadí do částečně zpracovaných výrobků.

Graf 3 Komparativní nevýhody ČR u vybraných agrárních tříd v období 2012–2017

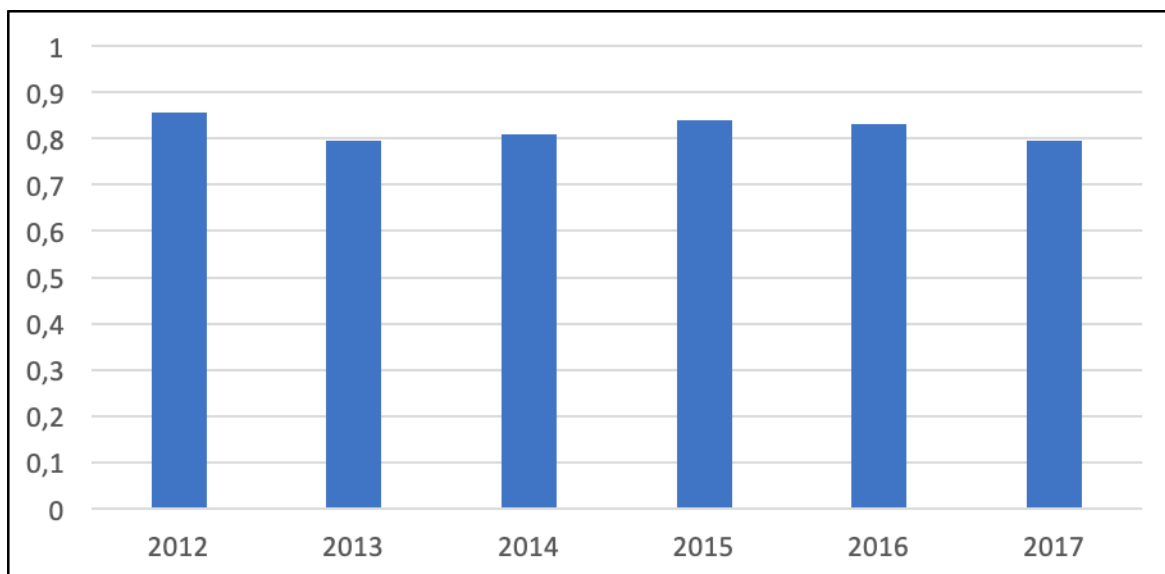

Zdroj: Vlastní zpracování na základě vlastních výpočtů, 2019

9.3.3 Vývoj agrárního sektoru ČR se SRN od 2012 až 2017

V následujícím grafu je vidět vývoj komparativní nevýhody, respektive pohyb balassova indexu, v agrárním zahraničním obchodě České republiky jako celku, který obsahuje na základě nomenklatury Evropské unie 24 tříd zemědělských komodit, ve vztahu k Spolkové republice Německo. Index se pohybuje v rozmezí od 0,79 až 0,85. Vzhledem k vyspělosti ekonomiky našeho sousedního partnera, jehož celkový export je v roce 2017 druhý největší na světě a má třetí nejkomplexnější ekonomiku světa (Economic Complexity Ranking), lze považovat tuto mírnou komparativní nevýhodu za poměrně uspokojivý výkon. Při předešlém konkrétnějším zkoumání výsledků Balassova indexu u jednotlivých komodit byla však nalezena poměrně zásadní protismyslná situace, kdy Česká republika disponuje komparativní výhodou ve vývozu živých zvířat, avšak propastnou komparativní nevýhodou ve vývozu zpracovaného masa, které je v masivním objemu dováženo ze Spolkové republiky Německo.

Graf 4 Komparativní nevýhoda agrárního sektoru ČR se SRN v období 2012–2017

Zdroj: Vlastní zpracování na základě vlastních výpočtů, 2019

9.4 Lafayův index

Index LFI mezinárodní specializace se zabývá komparativní výhodou či nevýhodou země ve zboží srovnáním obchodní bilance jednotlivé komodity s celkovou obchodní bilancí země. Při tom zohledňuje podíl výměny v této komoditě na celkovém obratu obchodu.

Lafayův index tedy neměří komparativní výhodu ve vztahu k ostatním zemím, ale zabývá se komparativní výhodou vzhledem k celkové struktuře obchodu dané země. LFI index nám identifikuje komparativní výhodu v tom smyslu, že poukazuje u daných položek na stupeň specializace.

Výsledná hodnota může být kladná, v tom případě nám Lafayův index poukazuje na stupeň specializace a komparativní výhodu daného produktu z porovnání se všemi exportovanými položkami dané země. Čím vyšší je hodnota, tím vyšší je stupeň specializace. Opakem je záporná hodnota, která pochopitelně znamená komparativní nevýhodu vyplývající z porovnání dané položky se všemi exportovanými pro danou zemi.

Výpočet Lafayova indexu se provádí následujícím vzorcem:

$$LFI_{(c,i)} = 10000 * \left(\frac{x_{c,i} - m_{c,i}}{x_{c,i} + m_{c,i}} - \frac{\sum_i (x_{c,i} - m_{c,i})}{\sum_i (x_{c,i} + m_{c,i})} \right) * \frac{x_{c,i} + m_{c,i}}{\sum_i (x_{c,i} + m_{c,i})}$$

První zlomek nám udává poměr čistého vývozu dané komodity vzhledem k obratu dané komodity. Druhý zlomek udává poměr celkového čistého vývozu (za všechny položky) sledované země ku celkovému obratu zahraničního obchodu dané země (za všechny položky). Poslední zlomek vyjadřuje podíl obratu dané položky v zahraničním obchodu na celkovém obratu sledované země za všechny položky.

9.4.1 Agrární komodity ČR s komparativní výhodou v období 2012–2017

Zemědělské třídy nacházející se v následující tabulce mají podle Lafayova indexu kladné hodnoty, což znamená, že tyto komodity disponují komparativní výhodou vzhledem k celkové struktuře obchodu České republiky.

Nejvyšším stupněm specializace se z agrárních komodit ČR chlubí „obiloviny“. Hodnota třídy „živá zvířata“ dosahuje po celé období také poměrně dobrých výsledků a v posledních čtyřech letech má poměrně vysoké hodnoty, respektive vysokou specializaci, dalším skupinou je i „tabák a tabákové výrobky“. V tabulce se nachází i komodity, které v průběhu období komparativní výhodou získali či ztratili. Mírné specializace nabyla třída „rostlinné výtažky a šťávy“, naopak „olejnatá semena a plody“ a „živočišné a rostlinné tuky a oleje“ svoji výhodou ztratili.

Při srovnání s tříděním Regmi je pro agrární sektor ČR symbolické, že nevýraznější specializace dosahuje položka „obiloviny“, která se řadí mezi velkoobjemové komodity vykazující závislost na půdě a klimatických podmínkách a přidaná hodnota je nejnižší. Toto zjištění je z hlediska agrárního zahraničního obchodu ČR považováno za negativní. Zbývající třídy se řadí mezi produkty s částečnou či vysokou zpracovatelností, což je pro agrární zahraniční obchod pozitivní zjištění.

Tabulka 14 Lafayův index agrárních komodit s komparativní výhodou

Název položky	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Živá zvířata	6,78	7,96	7,91	8,74	8,74	8,19
Mléko, mléčné výrobky, vejce a med	3,37	4,82	4,50	2,93	0,70	2,18
Obiloviny	17,13	14,68	16,01	16,19	15,39	14,28
Mlýnské výrobky, slad, škrob apod.	3,37	2,62	2,55	1,98	1,71	1,21
Olejnata semena a plody	4,38	5,20	3,39	4,25	0,33	-0,94
Rostlinné výtažky a šťávy	-0,02	0,26	0,29	0,46	0,47	0,31
Živočišné a rostlinné tuky a oleje	2,57	-0,29	-0,39	0,53	-0,42	-0,86
Cukr a cukrovinky	3,83	3,47	1,77	1,93	2,64	2,19
Tabák a tabákové výrobky	2,23	3,05	8,38	10,50	11,10	9,83

Zdroj: Vlastní zpracování na základě vlastních výpočtů, 2019

9.4.2 Agrární komodity ČR bez komparativní výhody v období 2012–2017

Veškeré agrární třídy zařazené v tabulce č. 15 patří mezi komodity mající komparativní nevýhodu vyplývající z porovnání jednotlivých položek vůči všem exportovaným položkám Českou republikou.

Komodita „maso a droby“ je evidentně položka s nejpropastnějším rozdílem, respektive největší nevýhodou, ze všech sledovaných tříd. Toto zjištění se shoduje s výsledky Balassova indexu, kde byl výsledný index u této položky také jednoznačně nejhorším. Nepříznivý efekt tohoto zjištění umocňuje pohled na položky s nejvyšší komparativní výhodou, kam patří vývoz třídy „živá zvířata“. Výsledkem je tedy vývoz živých zvířat, která jsou za hranicemi zpracována a dovážena zpět do země původu. Dalšími položkami s poměrně vysokou komparativní nevýhodou, ve srovnání s ostatními, patří skupiny „zelenina, poživatel. rostl., kořeny, hlízy“ a „ovoce a ořechy“. Je pochopitelné, že v plodinách, které nejsme schopni v našich klimatických podmínkách snadno vypěstovat, nebudeme dosahovat konkurenční výhody. Z dalších položek lze postřehnout vyšší hodnotu u položky „přípravky ze zeleniny a ovoce“. Naopak mezi třídy, které mají komparativní nevýhodu nejnižší, popřípadě balancují na hranici, patří „rostlinné pletací materiály“, „ostatní živočišné produkty“ a „zbytky a odpady v potr. průmyslu, krmivo“.

Tabulka 15 Lafayův index agrárních komodit s komparativní nevýhodou

Název položky	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Maso a droby	-31,28	-31,24	-29,89	-28,63	-30,39	-30,59
Ryby, korýši, měkkýši apod.	-2,21	-2,84	-2,67	-2,88	-2,85	-2,72
Ostatní živočišné produkty	-1,68	-1,70	-1,60	-1,16	-1,55	-1,26
Živé rostliny a květinářské výrobky	-5,61	-4,86	-4,94	-5,33	-5,50	-5,15
Zelenina, poživatel. rostl., kořeny, hlízy	-13,99	-16,41	-14,54	-14,89	-15,96	-14,85
Ovoce a ořechy	-17,55	-18,35	-17,23	-18,23	-19,97	-19,46
Káva, čaj, maté, koření	-3,97	-4,06	-4,60	-5,54	-5,54	-4,52
Rostlinné pletací materiály	-0,13	-0,13	-0,12	-0,02	-0,01	-0,01
Přípravky z masa, ryb, korýšů apod.	-1,91	-1,67	-1,41	-0,85	-0,72	-1,66
Kakao a kakaové přípravky	-5,59	-5,71	-5,83	-5,44	-6,31	-5,42
Přípravky z obilí	-7,43	-6,40	-5,10	-3,52	-2,21	-2,40
Přípravky ze zeleniny a ovoce	-7,20	-7,38	-7,23	-7,42	-7,46	-7,52
Různé potravinové přípravky	-6,71	-6,27	-6,18	-5,60	-5,54	-4,02
Nápoje, lihové tekutiny a ocet	-3,09	-2,05	-2,20	-1,71	-1,94	-3,04
Zbytky a odpady v potr. průmyslu, krmivo	-6,47	-6,51	-4,65	-4,16	-2,26	-1,73

Zdroj: Vlastní zpracování na základě vlastních výpočtů, 2019

Výsledky obou zvolených srovnávacích metod sledují agrární zahraniční obchod velmi podobně. Lafayův index z pohledu jednotlivých agrárních komodit vůči celkové obchodní bilanci země, zatímco Balassův index hodnotí jednotlivé komodity na základě konkrétního vztahu, v našem případě ve vztahu k ekonomicky silné Spolkové republice Německo. Obě metody jednoznačně vymezují největší sílu českého agrárního sektoru v položkách „obiloviny“ a „živá zvířata“. Komparativní výhodou disponují v obou případech i položky „tabák a tabákové výrobky; cukr a cukrovinky a mlýnské výrobky, slad, škrob apod.“ Největší nedostatky agrárního zahraničního obchodu obě metody jasně lokalizují v položce „maso a droby“. Dále to jsou položky „ovoce a ořechy; přípravky z obilí; káva, čaj, maté, koření; kakao a kakaové přípravky a živé rostliny a květinářské výrobky“.

10 Závěr

Tato studie se zabývá komparativními výhodami českého agrárního obchodu ve vztahu ke klíčovému obchodnímu partnerovi Spolkové republiky Německo a i přesto, že objem vzájemného obchodu vzrostl po osmé v řadě a saldo obchodní bilance tuzemské ekonomiky za rok 2017 dosáhlo rekordního přebytku 4,6 mld. Eur, obchodní bilance v oblasti agrárního zahraničního sektoru ve vztahu ke Spolkové republice Německo zažila největší meziroční zhoršení bilance v teritoriálním srovnání a schodek vzrostl o 1,7 mld. Kč. Tento fakt ratifikuje rekordní prohloubení záporné obchodní bilance celkového agrárního zahraničního obchodu za rok 2017 o hodnotu 7,7 mld. Kč. Agrární zahraniční obchod se v roce 2017 podílel na celkovém zahraničním obchodu z 4,6 % na straně vývozu a z 6 % na straně dovozu, což obecně znamená, že agrární zahraniční obchod se na celkovém zahraničním obchodě nijak výrazně nepodílí. Zemědělství je však specifická oblast, kterou Evropská unie a pochopitelně i Česká republika považují za jednu z hlavních strategických oblastí.

Podíl agrárního zahraničního vývozu do SRN na celkovém vývozu má klesající trend, ačkoliv celkový vývoz agrárního obchodu do SRN v roce 2017 rostl. Z toho vyplývá, že export neagrárního sektoru roste rychleji. Celkový objem dovozu agrárních položek ze SRN roste celé sledované období a podíl se v roce 2017 meziročně zvýšil o nepatrných 0,01 %. Rozdíl je takřka zanedbatelný, avšak při našem pohledu to potvrzuje a vypovídá o neustálém rozevírání se pomyslných nůžek, kdy dovoz agrárního zahraničního obchodu roste rychleji než jeho vývoz.

Na základě vývoje objemové a komoditní struktury Česká republika vyváží do SRN nejvíce agrární komoditu „obiloviny“, která jako jediná přesahuje 10 mld. Kč. Dále je to „mléko a mléčné výrobky; odpady z potravinářské průmyslu, krmivo; živá zvířata atd.“. Nejvíce importovanou agrární komoditou ze SRN je „maso a droby“. Za touto komoditou následují „mléko a ml. výrobky; odpady z potravinářského průmyslu, krmivo; potravinové přípravky; přípravky z obilí“. Výpočet řetězových indexů v obou případech odhaluje vysokou volatilitu takřka všech komodit. Jednoznačně to vypovídá o určité nejistotě v agrárním tržním prostředí a jisté specifikaci. Zásadní vliv může mít počasí, změna klimatu, subvence ze strany států, Evropské unie, jejich legislativa a aktivity, které v oblasti zemědělství podnikají.

Při využití nomenklaturního třídění Regmi, kdy bylo porovnáno prvních pět nejvíce exportovaných a importovaných komodit v roce 2017, byla z pohledu České republiky zjištěna negativní struktura vzájemného obchodu. Obecně platí, že čím vyšší je zpracovatelská úroveň výrobku, tím vyšší je přidaná hodnota. Pouze dvě komodity z pěti vyvážených patří mezi vysoce zpracované produkty, zatímco při dovozu to jsou položky čtyři, které patří do skupiny s nejvyšší přidanou hodnotou. Je tedy zřetelné, že ČR vyváží do SRN zboží s nižší přidanou hodnotou a dováží produkty s vysokou přidanou hodnotou.

S pomocí mezinárodní porovnávací komparativní metody Balassův index byla v roce 2017 zjištěna komparativní výhoda u 8 tříd z 24. Třída „Rostlinné pletací materiály“ měla výhodu nejvyšší a ve sledovaném vývoji se objevovaly výrazné meziroční změny, jejichž důvodem byl pravděpodobně velmi nízký objem obchodu a tím se případné změny promítaly do vývojové křivky velmi výrazně. Na pomyslné druhé a třetí příčce s nejvyšší komparativní výhodou se umístily položky „obiloviny“ a „živá zvířata“. Dále to jsou „olejnatá semena a plody; tabák a tabákové výrobky; cukr a cukrovinky; živ. a rostl. tuky a oleje; zbytky a odpady v potr. průmyslu, krmivo“.

Nejnižší výsledky Balassova indexu dosáhla položka „maso a droby“, kde hodnotu 0,19 a její klesající trend můžeme považovat za výraznou nevýhodu pro ČR. Dalšími položkami s velkou komparativní nevýhodou jsou „přípravky ze zeleniny a ovoce; kakao a kakaové přípravky; ostatní živočišné produkty“ a další. Balassův index pro celkový agrární zahraniční obchod mezi ČR a SRN se pohybuje v rozmezí od 0,79 až 0,85, což souhrnně znamená pro ČR komparativní nevýhodu.

Další mezinárodně uznávaný Lafayův index identifikuje u českého agrárního obchodu nevyšší specializaci u položky „obiloviny“. Vysokou specializací a komparativní výhodou disponují dále komodity „živá zvířata; tabák a tabákové výrobky“. Naopak nejnižší zápornou hodnotu indexu má komodita „maso a droby“ a potvrzuje tak výsledek Balassova indexu, že zmíněná agrární komodita je pro ČR položkou s největší komparativní nevýhodou. Další agrární položky s nízkou specializací jsou „zelenina, požitelné rostliny, kořeny, hlízy; ovoce a ořechy; přípravky ze zeleniny a ovoce“

Ze zvolených komparativních metod je zřetelná skladba silných a slabých stránek českého agrárního zahraničního obchodu ve vztahu ke Spolkové republice Německo. Výsledky identifikují největší sílu českého agrárního sektoru v položkách „obiloviny“ a „živá zvířata“, poté to jsou ještě agrární třídy „tabák a tabákové výrobky; cukr a

cukrovinky a mlýnské výrobky, slad, škrob apod.“. Opačně k značnému handicapu dochází u komodit „maso a droby; ovoce a ořechy; přípravky z obilí; káva, čaj, maté, koření; kakao a kakaové přípravky“.

Při komplexním pohledu na výsledky této práce je nezbytné poukázat na kritické nedostatky českého agrárního obchodování s Německem. Velký podíl na vývozu mají „obiloviny“ a „živá zvířata“, u kterých byla odhalena i vysoká komparativní výhoda. Přidaná hodnota u třídy „obiloviny“ je však mizerná. Přidaná hodnota u třídy „živá zvířata“ je vyšší. Jde však o protismyslnou situaci, kdy tuzemská ekonomika ve velkém množství dováží komodity „maso a droby“ a „přípravky z obilovin“, tedy položky s vysokou přidanou hodnotou přeměněné z vlastních dovezených komodit a z analýzy neplyne v blízké budoucnosti vidina zlepšení.

Předešlé tristní zjištění může být symbolické pro provedený výzkum, kdy se tuzemské ekonomice ze sousední ekonomiky vrací vyvážené agrární zboží přeměněné v jiné komodity s vyšší přidanou hodnotou, navíc se zabýváme komoditami, které můžeme považovat za základní potraviny, což je velmi citlivá záležitost. Musíme však zmínit, že analyzujeme spolupráci s jednou z nejvyspělejších zemí světa, která měla v roce 2017 druhý nejvyšší export na světě a je to třetí nejkomplexnější ekonomika světa.

Pokud ale chce Česká republika zvyšovat konkurenceschopnost agrárního sektoru nejenom ve vztahu ke Spolkové republice Německo, musí se snažit omezovat obchodování s komoditami tvořící nízkou přidanou hodnotu ve prospěch komodit tvořící vyšší přidanou hodnotu. Jsou žádoucí investice do kapitálové vybavenosti a efektivní intervence státních institucí. Zpracovaná studie poskytuje pro tyto aktivity důležité podklady.

11 Seznam použitých zdrojů

Bibliografické zdroje:

1. KUBIŠTA, Václav, Božena PLCHOVÁ a Pavel NEZVAL. *Mezinárodní ekonomické vztahy: teoretické přístupy a implikace pro českou ekonomiku*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: HZ, 1999. Expert (Grada). ISBN 80-860-0929-7.
2. LEBIEDZIK, Marian, Ingrid MAJEROVÁ a Pavel NEZVAL. *Světová ekonomika: učebnice pro ekonomické a obchodně podnikatelské fakulty*. Karviná: I. Majerová, 2009. ISBN 978-80-260-0924-5.
3. MACHKOVÁ, Hana, Ingrid MAJEROVÁ a Pavel NEZVAL. *Mezinárodní marketing: učebnice pro ekonomické a obchodně podnikatelské fakulty*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2006. Expert (Grada). ISBN 80-247-1678-X.
4. SVATOŠ, Miroslav, Ingrid MAJEROVÁ a Pavel NEZVAL. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2009. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2708-0.
5. JIRGES, Tibor, Božena PLCHOVÁ a Pavel NEZVAL. *Zahraniční obchod a národní ekonomika: teoretické přístupy a implikace pro českou ekonomiku*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1996. Expert (Grada). ISBN 80-707-9967-6.
6. PIPEK, Josef, Božena PLCHOVÁ a Pavel NEZVAL. *Mezinárodní obchod: teoretické přístupy a implikace pro českou ekonomiku*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1994. Expert (Grada). ISBN 80-707-9472-0.
7. Balassa, B. Trade Liberalisation and „Revealed“ Comparative Advatage. The Manchester School [online]. 1965, vol. 33, issue 2, s. 99-123. Dostupné z: doi: 10.1111/j.1467-9957.1965.tb00050.x.

Internetové zdroje:

8. *World trade statistical review 2018* [online]. Geneva: WTO, 2018 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z:
https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2018_e/wts2018_e.pdf
9. *Statistical information of Germany* [online]. Berlin: Federal statistical office, 2019 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: www.destatis.de
10. *Statistical information of Germany* [online]. New York: The Statical Portal, 2019 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: www.statista.com/statistics/264682/worldwide-export-volume-in-the-trade-since-1950/
11. *Zahraniční obchod ČR – roční údaje* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2018 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zahranicni-obchod-cr-rocni-udaje-2016>
12. *Monitoring agrárního zahraničního obchodu* [online]. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2018 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z:
<https://www.uzei.cz/monitoring-azo/>
13. *Výsledky agrárního zahraničního obchodu ČR* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2018 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/agrarni-zahranicni-obchod/>
14. *Německo: Zahraniční obchod a investice* [online]. Praha: BusinessInfo.cz, 2018 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nemecko-zahranicni-obchod-a-investice-19042.html>

15. *Facts and figures on German agricultural exports* [online]. Berlin: Federal Ministry of Food and Agriculture, 2018 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: https://www.bmel.de/EN/Agriculture/Market-Trade-Export/_Texte/Zahlen-Fakten-Agrarexport.html
16. *Visualizations of export* [online]. The Observatory of Economic Complexity, 2018 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/deu/#Exports>
17. *Statistical Factsheet Germany* [online]. European commission, 2018 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/statistics/factsheets/pdf/de_en.pdf
18. *Německo je pro český export klíčovým trhem* [online]. Praha: Hospodářské noviny, 2018 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-66226250-nemecko-je-pro-cesky-export-klicovym-trhem>

12 Přílohy

Příloha A	Vysvětlivky ke kombinované nomenklatuře Evropské unie
Příloha B	Upravené třídění Regmi
Příloha C	Komoditní struktura agrárního zahraničního vývozu z ČR do SRN (mil. Kč)
Příloha D	Komoditní struktura agrárního zahraničního dovozu z ČR do SRN (mil. Kč)
Příloha E	Řetězové indexy k nejexportovanějším komoditám z ČR do SRN (%)
Příloha F	Řetězové indexy k nejimportovanějším komoditám z ČR do SRN (%)

Třída I Živá zvířata; živočišné produkty

- 1 Živá zvířata
- 2 Maso a jedlé droby
- 3 Ryby a korýši, měkkýši a jiní vodní bezobratlí
- 4 Mléko a mléčné výrobky; ptačí vejce; přírodní med; jedlé produkty živočišného původu, jinde neuvedené ani nezahrnuté
- 5 Výrobky živočišného původu, jinde neuvedené ani nezahrnuté

Třída II Rostlinné produkty

- 6 Živé dřeviny a jiné rostliny; cibule, kořeny a podobně; řezané květiny a okrasná zeleň
- 7 Jedlá zelenina a některé kořeny a hlízy
- 8 Jedlé ovoce a ořechy; kůra citrusových plodů nebo melounů
- 9 Káva, čaj, maté a koření
- 10 Obiloviny
- 11 Mlýnské výrobky; slad; škroby; inulin; pšeničný lepek
- 12 Olejnatá semena a olejnaté plody; různá zrna; semena a plody; průmyslové nebo léčivé rostliny; sláma a pícniny
- 13 Šelak, gummy, pryskyřice a jiné rostlinné šťávy a výtažky
- 14 Rostlinné pletací materiály; rostlinné produkty, jinde neuvedené ani nezahrnuté

Třída III Živočišné nebo rostlinné tuky a oleje a výrobky vzniklé jejich štěpením; upravené jedlé tuky; živočišné nebo rostlinné vosky

- 15 Živočišné nebo rostlinné tuky a oleje a výrobky vzniklé jejich štěpením; upravené jedlé tuky; živočišné nebo rostlinné vosky

Třída IV Výrobky potravinářského průmyslu; nápoje; lihoviny a ocet; tabák a vyrobené tabákové náhražky

- 16 Přípravky z masa, ryb nebo korýšů, měkkýšů nebo jiných vodních bezobratlých
- 17 Cukr a cukrovinky
- 18 Kakao a kakaové přípravky

- 19 Přípravky z obilovin, mouky, škrobu nebo mléka; jemné pečivo
- 20 Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů nebo jiných částí rostlin
- 21 Různé jedlé přípravky
- 22 Nápoje, lihoviny a ocet
- 23 Zbytky a odpady z potravinářského průmyslu; připravené krmivo
- 24 Tabák a vyrobené tabákové náhražky

Zdroj: sazebník celní správy, 2015

Základní velkoobjemové komodity:

- káva (nepražená)
- čaj
- maté
- pšenice
- žito
- ječmen
- oves
- kukuřice
- rýže
- širok
- ostatní obiloviny
- sója
- arašídy
- olejniny
- krátká bavlna
- kakaové boby
- tabák

Produkty zahradnictví včetně ovocnářství a zelinářství:

- živé dřeviny a jiné rostliny, cibule, kořeny apod.
- řezané květiny a poupata, dekorativní listoví
- zelenina
- kořeny, hlízy
- kokosové ořechy, para ořechy, kešu
- ostatní skořápkové ovoce (mandle, lískové oříšky, vlašské ořechy, pistácie atd.)
- ovoce
- sušené ovoce
- pepř a paprika
- vanilka

- skořice
- hřebíček
- muškátové oříšky, muškátový květ, amomy a kardamomy
- anýz, badyán, fenykl, koriandr, kmín, kořený kmín, jalovcové bobulky
- zázvor, šafrán, kurkuma, tymián, bobkový list, kari, ostatní koření a směsí koření
- chmel, lupulin
- cukrová řepka, cukrová třtina, kořeny čekanky
- svatojánský chleba, jiné rostlinné produkty

Částečně zpracované výrobky:

- živá zvířata
- vepřový tuk
- živé ryby
- vlasy, štětiny, chlupy, žíně
- další výrobky živočišného původu jinde neuvedené
- luštěniny
- kávové slupky a kávové náhražky
- mouka, krupice, krupička a pelety z obilovin
- škroby a inulin
- pšeničný lepek
- kopro
- mouka a krupice z olejnin (ne hořčičné)
- semena, plody a výtrusy k výsevu
- rostliny a části rostlin ve voňavkářském, farmaceutickém průmyslu apod.
- sláma a plevy, pícniny
- šelak, přírodní gummy, pryskyřice atd.
- rostlinné pletací materiály, rostlinné produkty jinde neuvedené
- živočišné tuky
- rostlinné tuky
- nepoživatelné tuky a oleje
- glycerol surový
- vosk

- degreas
- surový cukr
- výrobky z kaka
- moučky, šroty a pelety z masa, drobů, ryb apod.
- odpady potravinářského průmyslu
- pokrutiny z olejnin
- vinný kal
- odpady rostlinné
- přípravky k výživě zvířat

Vysoce zpracované výrobky:

- maso
- zpracované maso
- ryby čerstvé nebo chlazené
- rybí maso
- korýši a měkkýši živí, čerství, chlazení, zmrazení, sušení, solení apod.
- mléko a mléčné výrobky
- ptačí vejce (ve skořápkách i bez skořápek)
- přírodní med
- ostatní živočišné produkty jinde neuvedené
- zpracovaná zeleniny (zmrazená, prozatímně konzervovaná, sušená)
- zpracované ovoce (zmrazené, prozatímně konzervované), kůra citrusových plodů nebo melounů
- káva pražená
- obilná zrna jinak zpracovaná, obilné klíčky, ve vločkách nebo drcené, mouka, krupice, vločky a pelety z brambor, z luštěnin, ze ságy nebo z kořenů nebo hlíz nebo z ovoce
- chaluhy a jiné řasy
- tuky a oleje z ryb nebo mořských savců, margarín, směsí tuků a olejů
- výrobky z masa, drobů nebo krve
- výrobky z ryb, korýšů, měkkýšů apod.
- cukr (ne surový), ostatní cukry, melasy, cukrovinky

- čokoláda a ostatní potravinové přípravky obsahující kakao
- sladový výtažek, potravinové přípravky z mouky, krupice, krupičky, škrobu
- těstoviny
- tapioka
- výrobky z obilí získané bobtnáním nebo pražením, obilná zrna (ne kukuřice), ve formě vloček nebo jinak zpracované, předvařené nebo jinak připravené, pekařské zboží, pečivo, sušenky apod.
- zelenina zpracovaná
- ovoce zpracované
- různé potravinové přípravky
- nápoje, lihové tekutiny
- ocet
- tabákové výrobky

Zdroj: ÚZEI publikace TÚ 72, 2017

Příloha C Komoditní struktura agrárního zahraničního vývozu z ČR do SRN (mil. Kč)

Název položky	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Živá zvířata	1 113,1	1 511,1	1 424,6	1 322,7	1 587,6	1 422,1
Maso a droby	547,3	428	369,6	354,8	423,7	501,9
Ryby, korýši, měkkýši a ostatní vodní bezobratlí	308,8	325,9	328,6	308,3	297,7	291,5
Mléko a mléčné výrobky, ptačí vejce, med	4 679,4	4 905,5	6 476,4	5 416,4	4 675,6	6 179,3
Ostatní živočišné produkty	254,1	294,2	285,9	390,8	348,9	291,9
Živé rostliny a květinářské výrobky	225,9	254,7	256,7	278,7	222,2	211,9
Zelenina, požitelné rostliny, kořeny, hlízy	203,6	189,1	201	315,2	395,1	375,8
Ovoce a ořechy	404,4	349,4	277,8	475,9	335,3	388,6
Káva, čaj, maté, koření	537,9	346	443,2	1 632,3	879,8	534,4
Obiloviny	8 517,4	8 792,5	10 806,8	11 529,1	11 052	10 783,1
Mlýnské výrobky, slad, škroby apod.	425,1	483,9	535,8	647,5	632,2	570,3
Olejnatá semena a plody	3 561,4	4 649,7	3 878,3	5 513,6	2 621,6	2 690,1
Rostlinné výtažky a šťavy	115,7	145,5	160,4	194,4	164,7	124,9
Rostlinné pletací materiály	3	8,2	3,2	3	14,2	22
Živočišné a rostlinné tuky a oleje	740,4	582,6	770,1	840,2	1300	1044,8
Přípravky z masa, ryb, korýšů, měkkýšů apod.	126,5	192,6	208,2	275,5	291,8	372,8
Cukr a cukrovinky	536,8	811,3	1 063,9	991,7	989	715,5
Kakao a kakaové přípravky	627,1	651,3	695,9	830,4	881,7	940,2
Přípravky z obilí	748,6	985,1	1 155,9	1 346,4	1 443,2	1 313,1
Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů aj.	215,4	189,6	156,9	149,6	170,5	210,1
Různé potravinové přípravky	1 003,8	1 114,3	1 211,9	1 382,9	1 725,3	2 105,8
Nápoje, lihové tekutiny a ocet	1 689,9	1 981,3	2 444,9	2 420	2 457,3	2 263,6
Odpady z potravin. průmyslu, krmivo	1 929	2 611,1	2 857,9	2 865,8	3 015,3	3 939
Tabák a tabákové výrobky	891,8	687,4	818,3	761,4	1 115,9	979,6
Celkem	29 406,3	32 490,3	36 832,3	40 246,8	37 013,6	38 272,2

Zdroj: ČSÚ, 2018

Příloha D Komoditní struktura agrárního zahraničního dovozu z ČR do SRN (mil. Kč)

Název položky	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Živá zvířata	808,5	722,8	761,1	617,7	787,7	672,9
Maso a droby	6 737,1	7 424,9	7 907,7	4 430	6 341,2	7 114,2
Ryby, koryši, měkkýši a ostatní vodní bezobratlí	264,5	354,4	356,5	367,4	364,3	386,6
Mléko a mléčné výrobky, ptačí vejce, med	5 182,3	5 742,9	6 321,6	5 339,7	5 418,9	5 905,6
Ostatní živočišné produkty	598,8	657,2	624,9	577,4	486,2	346,7
Živé rostliny a květinářské výrobky	539,3	589,2	577,3	427,4	511	441,7
Zelenina, požitelné rostliny, kořeny, hlízy	1 198,8	1 877,6	1 638,1	2 046,6	2 288,9	2 334,4
Ovoce a ořechy	1 105,2	1 385	1 364,1	1 574,4	1 931,1	2 743,6
Káva, čaj, maté, koření	560,4	912,2	2 097,3	2 402,5	2 242,8	1 884,7
Obiloviny	156,6	120,4	127,4	163,7	138,2	141,3
Mlýnské výrobky, slad, škroby apod.	433,9	513,8	493,5	453,2	428,2	436
Olejnata semena a plody	784,9	942,5	883	868,3	909	1200,7
Rostlinné výtažky a šťávy	238,9	172,8	159,9	161	166,9	207,2
Rostlinné pletací materiály	4,3	3,8	26,6	18,8	12,9	10,9
Živočišné a rostlinné tuky a oleje	1 462,9	1 210,6	1 106,9	1 376,5	1 526	1 270
Přípravky z masa, ryb, koryšů, měkkýšů apod.	982,8	1 263,6	1 256,4	1 320,8	1 231,8	1 331,2
Cukr a cukrovinky	703,1	842	1 075,7	1 292,4	1 274,1	1 390,9
Kakao a kakaové přípravky	1 927,6	2 206,9	2 545,1	2 682,7	2 797,5	2 947,9
Přípravky z obilí	2 924,3	3 145,2	3 157,2	3 422,7	3 411,5	3 723
Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů	1 113,9	1 234,4	1 287,3	1 393,6	1 459,8	1 708,4
Různé potravinové přípravky	3 457,3	3 532,6	3 631,6	3 451,5	3 270,1	3 792,2
Nápoje, lihoviny a ocet	1 216,3	1 527,6	1 724,1	1 949,3	2 241,4	2 348
Odpady z potravin. průmyslu, krmivo	4 762,5	5 525,4	5 475,9	6 072,9	5 070,5	5 454
Tabák a tabákové výrobky	1 290	1 566,9	1 291,8	1 599,5	2 393,7	1 893
Celkem	38 455,4	43 474,8	45 890,9	46 009,9	46 703,8	49 684,8

Zdroj: ČSÚ, 2018

Příloha E Řetězové indexy k nejexportovanějším komoditám z ČR do SRN (%)

Název položky	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Obiloviny	116,3	103,27	122,9	106,7	96,9	107,3
Mléko a ml. výrobky	95,9	104,8	132,0	83,6	86,3	132,2
Odpady z potravin. Průmyslu, krmivo	138,0	135,4	109,5	100,3	105,2	130,6
Olejnata semena a plody	173,4	130,6	83,4	142,2	47,5	102,6
Nápoje, lihoviny a ocet	122,5	117,2	123,4	99,0	101,5	92,1
Potravinové přípravky	109,4	111,0	108,8	114,1	124,8	122,1
Živá zvířata	107,8	135,8	94,3	92,8	120,0	89,6
Přípravky z obilí	151,9	131,6	117,3	116,5	107,2	91,0
Živočišné a rostlin. tuky a oleje	200,2	78,7	132,2	109,1	154,7	80,4
Tabák a tabákové výrobky	99,6	77,1	119,1	93,0	146,6	87,8

Zdroj: Vlastní výpočty na základě získaných dat z ČSÚ, 2018

Příloha F Řetězové indexy k nejimportovanějším komoditám z ČR do SRN (%)

Název položky	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Maso a droby	113,2	110,2	106,5	56,0	143,1	111,2
Mléko a ml. Výrobky	112,1	110,8	110,1	84,5	101,5	109,0
Odpady z potravin. průmyslu, krmivo	111,1	116,0	99,1	110,9	83,5	107,6
Potravin. přípravky	153,1	102,2	102,8	95,0	94,7	119,0
Přípravky z obilí	112,4	107,6	100,4	108,4	99,7	109,1
Kakaové přípravky	93,3	114,5	115,3	105,4	104,3	105,4
Ovoce a ořechy	112,5	125,3	98,5	115,4	122,7	142,1
Nápoje a lihoviny	92,5	125,6	112,9	113,1	115,0	104,8
Zelenina atd.	86,9	156,6	87,2	125,0	111,8	102,0
Tabákové výrobky	101,5	121,5	82,4	123,8	149,7	79,1

Zdroj: Vlastní výpočty na základě získaných dat ČSÚ, 2018